

Adoptionsrådgivares kompetens och specialkunskapens fördelning i Finland

Praktikforskning i socialt arbete

2/2022

Rebecka Aniche, Merja Häyhä &
Julia Lindroos

Handledare Ilse Julkunen

Statsvetenskapliga fakulteten vid
Helsingfors universitet

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Forskningens syfte och målsättning	4
3 Centrala begrepp	4
3.1 Adoptionsprocessen och förutsättningar	4
4 Utgångspunkter för forskningen	7
4.1 Adoptionsrådgivning i Finland	8
4.2 En processartad rådgivning	10
4.2.1 Kunskapsbas och arbetsmetoder	11
4.2.2 Svårigheter och utmaningar i arbetet	12
4.3 Varför det behövs kompetens inom adoptionsrådgivning	13
4.3.1. Bristfällig adoptionskompetens	14
4.4 Utbildning och fortbildning	15
4.5 Kartläggning	16
6 Forskningsprocessen och praktikforskningens karaktär	18
7 Metod och teoretisk referensram	18
7.1 Kompetensteori	19
7.2 Metodtrianglering	19
7.2.1 Expertintervjuer	20
7.2.2.1 Val av respondenter	20
7.2.2.2 Genomförandet av intervjuer	21
7.3 Innehållsanalys	22
7.3.1 Genomförandet av analysen	23
7.4 Forskningsetik	24
8 Resultat	24
8.1 Adoptionsrådgivares adoptionskompetens	25
8.1.1 Färdigheter	25
8.1.2 Kunskap	26
8.1.3 Erfarenheter	27

8.1.4 Kontakter	28
8.1.5 Värderingar	28
8.2 Adoptionskompetensens fördelning i Finland	29
8.2.1 Varierande mängd kompetens	29
8.2.2 Regional fördelning av adoptionsrådgivning	31
9 Avslutande diskussion	34
9.1. Idéer för utveckling	36
Bilaga 1: Cirkeldiagram kartläggning	37
Bilaga 2: Kartläggningen enligt sjukvårdsdistrikt	38
Bilaga 3: Intervjuguide	40
Bilaga 4: Inbjudan till expertintervju	41
Bilaga 5: Samtycke	48
Bilaga 6: Citaten på originalspråk	49
Litteraturförteckning	50

1 Inledning

Denna studie har utförts som en del av kursen praktikforskning i socialt arbete. Studien påbörjades som en praktikforskning, i samarbete med en förening som hade velat forska inom ojämlikheter kring kvaliteten och tillgängligheten av adoptionens eftertjänster. Samarbetet tvingades dock avslutas på grund av att studiens omfattning var för stor med tanke på ramarna för kursen. Det var bland annat aspekter som forskningslov och tidsbrist som gjorde att studerande Rebecka Aniche, Merja Häyhä och Julia Lindroos valde att fortsätta denna studie på egen hand.

Innan avslutat samarbete utförde vi en kartläggning över vilka kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster och vilka som köper av Rädda Barnen. I kartläggningen framkommer det att det inte finns många kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster. Då vi väl övergick från en praktikforskning till en självständig studie, intresserade vi oss för varför så få kommuner själva erbjuder adoptionstjänster. En hypotes vi kom fram till är att det finns brister i adoptionskompetens i socialt arbete och att det inte finns specialiserad kunskap. I Adoptionslagen (22/2012) står det att en adoptionsrådgivare ska vara utbildad socialarbetare och ha kunskap om adoptionsfrågor. Som studerande i socialt arbete förbryllade denna lagparagraf oss eftersom det endast finns en valbar adoptionskurs i vårt utbildningsprogram. Därtill har vi stött på situationer där det inte endast är socialarbetare som jobbar med adoptionsfrågor utan också barnatillsyningsmän och socialhandledare. Med detta som grund har vi valt att utföra en metodtriangulering för att få större förståelse av adoptionskompetensen i Finland. Studiens resultatdel baserar sig alltså på en kartläggning och två expertintervjuer.

Denna rapport är uppbyggd så att syftet och forskningsfrågorna framställs i början av rapporten. I bakgrundskapitlen lyfter vi fram för studien centrala begrepp och därtill beskriver vi våra utgångspunkter för forskningen. Utgångspunkterna baserar sig bland annat på adoptionslagen, rapporter, handböcker samt studier bedrivna av forskaren Pia Eriksson. Vad adoptionskompetens innebär och vad som har gjorts för att utveckla kompetensen framkommer i bakgrundskapitlen. Efter bakgrunden beskrivs forskningsprocessen och praktikforskningens karaktär. I kapitlet vid namnet *Metod och teoretisk referensram* utförs en beskrivning av Kerstin Keens (2002) kompetensteori. Sedan beskrivs vad en metodtriangulering innebär, varför vi har valt att utföra expertintervjuer samt hur analysen

har utförts. I resultatkapitlet redogör vi för expertintervjuernas och kartläggningens resultat. Rapporten avslutas med ett diskussionskapitel och förslag till utvecklingsidéer.

2 Forskningens syfte och målsättning

Syftet med denna studie är att ta reda på vilken adoptionskompetens adoptionsrådgivare innehar och hur adoptionskompetensen är fördelad i Finland. Adoption är ett fenomen som har forskats relativt lite i, speciellt inom den finländska kontexten. Specifikt forskning i adoption ur ett professionsperspektiv är ett område som inte forskats i tillräckligt. Främst består det existerande materialet av ett fåtal kandidat- och magisteravhandlingar. Målsättningen med studien är att bidra till den bristfälliga adoptionsforskningen i Finland och att få uppdaterad information från experter inom adoption. Adoptionskompetens kommer i denna studie diskuteras ur en socialarbetarsynvinkel. Vi kommer utföra en metodtriangulering för att bäst kunna svara på följande forskningsfrågor:

1. Hurdan adoptionskompetens har adoptionsrådgivare?
2. Hur är adoptionskompetensen fördelad i Finland?

3 Centrala begrepp

I detta kapitel beskriver vi vad adoption innebär och hurdana förutsättningar en adoptionssökande behöver ha för att adoptera ett barn. Det är dessutom dessa förutsättningar som fungerar som riktlinjer till adoptionsrådgivares beslutsfattande. Därtill beskriver vi i relativ korthet adoptionsprocessens olika skeden.

3.1 Adoptionsprocessen och förutsättningar

”Syftet med adoption är att främja barnets bästa” (Adoptionslagen 22/2012, 1 kap. 1 §). Adoptionslagen är ett sätt att trygga barnets bästa och målet är att barnet ska få en familj som kan stöda barnets utveckling och hälsa (Adoptionslagen 22/2012, 1 kap. 2.2 §). Barnets bästa tryggas också på en internationell nivå med hjälp av Barnkonventionen och Haagkonventionen 1993. Båda av dessa konventioner strävar till att upprätthålla barnens rättigheter men Haagkonventionen eller *Konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner*, sätter större fokus på adoptioner än Barnkonventionen. Haagkonventionens mål är att trygga barnets säkerhet genom adoption och minska på

kidnappningar och barnhandel. Haagkonventionen är också till för att säkerställa att adoptionen verkställs på rätt sätt (HCCH 1993; Unicef u.å.).

Adoption kan innebära att förse barnet med en ny familj och ett nytt tryggt hem. I de flesta fall gör man detta genom internationell adoption, vilket innebär att man adopterar ett barn från ett annat land. Adoption kan också innebära att man hittar en ny familj och ett nytt hem åt ett barn inom det egna landet, detta är dock ganska sällsynt eftersom paragraf 11 i Adoptionslagen (22/2012) lyder att "Adoption av en minderårig kan inte fastställas, om inte barnets föräldrar har givit sitt samtycke till detta". Därför blir barn vars föräldrar inte kan ta hand om dem främst placerade i fosterfamiljer istället för att bli adopterade. I vissa fall kan en adoption också fastställas mellan barnet och fosterföräldrarna, ifall barnet har befunnit sig hos fosterföräldrarna en så lång tid att de har formats en föräldra-barn relation mellan parterna. Adoption innebär dock inte alltid att hitta ett nytt hem och en ny familj åt barnet. Den mest förekommande varianten av adoption är när en person adopterar makens eller makans egna barn (SHM 2013). När en adoption fastställs så överförs föräldraskapet från de biologiska föräldrarna till adoptivföräldrarna. Adoptivföräldrarna blir då barnets vårdnadshavare. När detta sker upphör de biologiska föräldrarnas underhållsskyldighet och överförs till adoptivföräldrarna (Adoptionslagen 22/2012 kap 3 § 18–19).

Eftersom syftet med adoption är att främja barnets bästa finns det också ett flertal förutsättningar för att adoptera ett barn. Stor del av dessa förutsättningar finns skrivna i Adoptionslagen (22/2012). Det finns bland annat förutsättningar på hur gammal en adoptionssökande kan vara för att adoptera ett minderårigt barn. Den lägsta åldern för att adoptera ett minderårigt barn är 25 och den högsta åldern är 50. Dock får man inte adoptera ett minderårigt barn om ålderskillnaden mellan adoptivföräldrarna och adoptivbarnet är under 18 år och över 45 år. Vissa undantag finns t.ex. om syftet med adoptionen är att adoptera sin makes/makas barn, därtill vid internationell adoption finns det också vissa landsspecifika undantag. Om man önskar adoptera ett barn från Kina får man t.ex. inte vara yngre än 30 år gammal (Adoptionslagen 22/2012 kap 2. § 6–7; Rädda Barnen u.å.). När ett par vill adoptera ett barn måste de vara gifta för att gemensamt adoptera barnet. En person som lever i samboförhållanden eller i registrerat partnerskap får endast adoptera ensam ett barn, dock endast vid samtycke av den andra partnern. Det är också möjligt att en ensamstående adopterar ett barn, dock ska ett adoptivbarn i första hand placeras i ett hem med två föräldrar förutsatt att det inte följer barnets bästa att hen adopteras av en ensamstående förälder (Adoptionslagen 22/2012 kap 2. § 8–10 & kap. 4 § 27).

Pia Eriksson (2007) skriver om de förutsättningar som diskuteras och analyseras under adoptionsrådgivningen. Till dessa hör bland annat en god psykisk och fysisk hälsa, ekonomisk balans samt avsaknad av missbruk och brottslighet i bakgrunden. Dessa är dock aspekter som adoptionsrådgivaren behöver använda den egen intuitionen och handlingsutrymmet till. I sin studie skriver Eriksson (2007) att en hög ålder både kan ses som en negativ och positiv egenskap hos adoptivföräldern. En hög ålder kan försvåra adoptivföräldrarnas ork, speciellt då adoptivbarnet blivit lite äldre och befinner sig i tonårsåldern. Däremot kan en högre ålder också vara positiv eftersom personen är mer mogen och har mer erfarenhet i livet. Personliga egenskaper ses också som ytterst viktiga att analysera under adoptionsrådgivningen. Till dessa egenskaper hör empati, stabilitet och öppenhet m.fl. Det anses som viktigt att den adoptionssökande öppet kan tala om adoptionsfrågor och sig själv. Adoptionsrådgivare anser det vara oroväckande när den adoptionssökande inte vill stanna upp och behandla viktiga teman (Eriksson 2007, 60–64).

Det första skedet i adoptionsprocessen är adoptionsrådgivningen. Under detta skede av adoptionsprocessen träffar den adoptionssökande adoptionsrådgivaren. Syftet med adoptionsrådgivningen är att förbereda den adoptionssökande på ett möjligt adoptivbarn samt att utreda om den adoptionssökande uppfyller bl.a. de ovan nämnda förutsättningarna för att adoptera. Under adoptionsrådgivningen skriver adoptionsrådgivaren en utredning som sedan skickas till Adoptionsnämnden (Eriksson 2007, 22–23) Adoptionsnämnden gör sedan bestämmelser över huruvida den adoptionssökande anses som en lämplig adoptivförälder på basis av adoptionsrådgivarens utlåtande, läkarutlåtande, polisuppgifter samt samtycke av den andra partnern, ifall den adoptionssökande befinner sig i ett sambo- eller registrerat parförhållande. Ifall Adoptionsnämnden anser att den adoptionssökande kan ses som en lämplig adoptivförälder ger de sedan ett adoptionstillstånd som är i kraft 2 år åt gången. Adoptionstillstånd behövs dock inte om en person vill adoptera sin makes/makas barn (Valvira 2020 b & 2021).

Vid nationella adoptioner placeras adoptivbarnet hos adoptivfamiljen efter adoptionstillståndet eller adoptionsrådgivningen. Vid internationella adoptioner ska de adoptionssökande däremot välja ett adoptionstjänstorgan (Eriksson 2007, 23). Valet av adoptionstjänstorgan sker dock före tillståndsansökningen (Interpedia u.å. a). Finland har tre adoptionstjänstorgan, d.v.s. Interpedia, Rädda Barnen och Helsingfors stad. I dagens läge kan dock inte de adoptionssökande välja Helsingfors stad som adoptionstjänstorgan, vid internationell adoption, eftersom de inte längre tar emot nya klienter.

Adoptionstjänstorganens uppgift är att samarbeta med det önskade adoptionslandet och arrangera placeringen av barnet. Den adoptionssökande kan välja mellan följande länder att adoptera ifrån: Colombia, Bulgarien, Filippinerna, Indien, Kina, Kirgisien, Sydafrika, Taiwan och Thailand (Valvira 2020 c; Eriksson 2007, 23).

Efter valet av adoptionsland skickas nödvändiga papper och ansökningar till adoptionstjänstorganet i adoptionslandet. Tiden efter att det skickats en ansökan till adoptionslandet och innan barnbeskedet kallas väntetid. Väntetiden kan variera mycket beroende på adoptionsland. Bulgarien har en väntetid på cirka 5 år, Thailand och Indien på 2–3 år medan Sydafrika har väldigt varierande väntetid då beslutet om adoptivfamilj inte baserar sig på ordningsföljd utan istället vilken familj som passar vilket barn. Under väntetiden kan man använda sig av adoptionstjänstorganets egna förberedelsekurser för blivande adoptivföräldrar (Interpedia u.å. a-b).

När barnbeskedet väl kommer får den adoptionssökande information om sitt framtida adoptivbarn samt information om hur och när adoptionsresan utförs (Interpedia u.å. a). Efter adoptionsresan och fastställandet av adoptionen återupptas adoptionsrådgivningen i form av uppföljningsbesök. Under uppföljningsbesöken stöder socialarbetaren den nya adoptivfamiljen samt skickar uppföljningsrapporter till adoptionslandet. Det sista skedet i adoptionsprocessen är tjänster efter adoptionen. Dessa tjänster är inte obligatoriska och är utan tidsgräns. Tjänsterna är till för att stöda adoptivfamiljen i utredandet av barnets bakgrund. Dokument och information som det finns om barnet och verkställandet av adoptionen ska sparas i 100 år efter utförandet (Interpedia u.å. a; Adoptionslagen 22/2012 kap 11 § 92).

4 Utgångspunkter för forskningen

Adoptionskompetens i Finland är något som det har forskats väldigt lite om. Det finns dessutom väldigt få adoptionsstudier som lyfter fram adoptionsrådgivning. Därför byggs detta kapitel av information om lagar, verksamhetsberättelser, en slutrapport, en handbok samt adoptionsforskning som ger relevant bakgrundsinformation till vårt ämne. Dessa källor fungerar som utgångspunkter till våra forskningsfrågor. Med hjälp av dessa källor lyfter vi fram vad adoptionsrådgivning är samt hur synen på adoptionskompetens och adoptionsrelaterad utbildning och fortbildning ser ut.

4.1 Adoptionsrådgivning i Finland

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) som ansvarar för planeringen, vägledningen och övervakandet av adoptionsrådgivningen utgav år 2013 en handbok gällande adoptionsrådgivning. Handboken har som syfte att vägleda kommuner och adoptionsbyråer i erbjudandet av adoptionsrådgivning. Publikationen stöder även adoptionsrådgivare i konstrueringen av rapporter i samband med adoptionsrådgivning och ger en inblick i den nationella och internationella adoptionsverksamheten.

Adoptionsprocessens mest centrala del kan anses vara adoptionsrådgivningen som ges av hemkommunen eller en adoptionsbyrå. Adoptionsrådgivning är avgiftsfritt och hör till de lagstadgade socialtjänsterna. Både då det handlar om nationell och internationell adoption börjar och slutar adoptionsprocessen med adoptionsrådgivning. I den rådande adoptionslagen (22/2012) är barnets bästa och rättigheter det centralaste, och detta syns även i adoptionsrådgivningen. (SHM, 2013).

Adoptionsrådgivning i koppling till adoption inom familjen och adoption av ett barn i familjevård börjar med en utredning involverade alla parter gällande förutsättningarna för adoption. De som söker adoption ska informeras om syftet med adoption och vad som betraktas viktigt ur ett rättsligt perspektiv. De sökande bör också diskutera en möjlig framtida kontakt mellan barnet och dess biologiska föräldrar. Vid behov ska de sökande även få stöd i skapandet av ett avtal gällande detta. Adoptionsrådgivning ska även erbjudas de biologiska föräldrarna till barnet. Till adoptionsrådgivning som ges i relation till internationell adoption hör det att under rådgivningen gå igenom adoptionsbyråernas kontaktnätverk till olika länder och stödja de sökande i att hitta för dem rätt kontaktland. (SHM, 2013)

Efter fastställd adoption hör det till adoptionsrådgivning att bedöma om barnet och de nya föräldrarna skapat en fungerande relation. Då det handlar om adoption av ett äldre barn, är det speciellt viktigt att höra barnets egna åsikter. Rådgivningen som ges efter fastställd adoption är menad för att stödja barnets placering och fungerar som grund till bedömning av behov och fortsatt stöd. Det fortsatta stödet kan ges i samband med adoptionsrådgivningen eller också genom andra stödtjänster för familjer, till exempel via familjerådgivningen. Då det kommer till adoptionsrådgivning i internationell adoption, har olika länder olika riktlinjer över vad som kommer till uppföljningsrapporter. Utländska byråer kräver ofta uppföljningsrapporter om barnets utveckling upp till flera år efter fastställd adoption.

Rapporterna skrivs antingen av adoptionsrådgivaren eller familjen själv. Adoptionsrådgivaren ser till att uppföljningsrapporterna innehåller det som förutsätts och att de lämnas in i tid. (SHM, 2013).

Adoptionsrådgivning ges åt föräldrar som överväger att ge upp sitt barn för adoption, sökande som önskar ett barn samt till själva adoptivbarnet. Adoptionsrådgivning ges också åt en möjlig registrerad partner, make eller sambo om den sökande önskar adoptera ensam. I adoptionsrådgivningen ska föräldrar som överväger att ge upp sitt barn för adoption få omedelbar hjälp för att göra det bästa möjliga beslutet och efter beslutet få stöd i sina tankar och känslor. Föräldrarna ska förberedas på möjliga humörsvängningar, ifrågasättande av det egna beslutet och känna till följderna av en adoption. Ofta önskar det adopterade barnet träffa sina biologiska föräldrar senare i livet, vilket de biologiska föräldrarna bör vara beredda på. Adoptionsrådgivningen kan redan påbörjas under graviditeten. Socialarbetaren har som jobb att förstå sig på föräldrarnas unika situation, föräldrarnas förhållande till varandra och deras tankar om sina färdigheter att vara föräldrar. Adoptionsrådgivning ges åt båda föräldrarna. Om fadern till barnet är okänd eller onåbar bör faderskapet ändå diskuteras ur barnets synvinkel. Bland annat bör socialarbetaren föra fram barnets rätt till information om den egna bakgrunden. En adoption kan inte fastställas innan faderskapet är bekräftat. (SHM, 2013)

Adoptionsrådgivning som ges åt barn ska ges med barnets utvecklingsnivå och ålder i åtanke. Om barnet fyllt 12 frågas dennes samtycke till adoptionen. Samtycke kan också frågas om barnet är under 12 år gammalt men på en tillräcklig utvecklingsnivå. Om barnet har utvecklat talförmåga bör barnet själv få berätta vad adoptionen betyder för hen. Socialarbetaren bör kunna stödja barnet i att förstå sig på sitt förflutna men också den rådande situationen. Adoptionsrådgivningen ska hjälpa barnet hantera stora förändringar i livet och hjälpa barnet hantera känslor. Barnet bör ges all information om adoption som kan anses väsentlig för denne på ett sätt som passar barnets ålder och utvecklingsnivå. Utrymme bör också göras för barnets egna frågor. (SHM, 2013).

Syftet med adoptionsrådgivning för sökande som önskar ett barn är att uppskatta de sökandes färdigheter till att vara adoptivföräldrar och förbereda dem inför adoptivföräldraskapet. I början av adoptionsrådgivningen med sökande som önskar ett barn bör en plan göras upp inom vilken det framkommer adoptionsrådgivningens viktigaste huvuddrag samt en preliminär tidtabell. Då det handlar om en familjs första adoptivbarn tar adoptionsrådgivningen vanligtvis ungefär ett år. Under adoptionsrådgivningen bör de sökande

göra valet om de önskar ett barn från Finland eller utomlands ifrån och innebörden av valet bör diskuteras. Sökande bör också uppmuntras att delta i förberedande kurser som bland annat ordnas av Rädda Barnen. (SHM, 2013)

4.2 En processartad rådgivning

Pia Eriksson, forskare vid THL, har lång erfarenhet av adoptionsarbete och adoptionsforskning. I hennes praktikorienterade forskning, den processartade adoptionsrådgivningen från 2007 beskriver hon hur erfarna socialarbetare diskuterar kring sin kunskap om adoptionsrådgivning. Det finns endast lite facklitteratur inom socialt arbete som behandlar adoption. Forskningen inom området är bristfällig och expertisen som behövs för arbetet ingår inte i utbildningen inom det sociala området. Eriksson (2007) skriver att adoptionsexpertisen främst grundar sig på yrkesskicklighet och arbetserfarenhet. Socialarbetare karaktäriserar adoptionsrådgivningen som processartad. I rapporten beskrivs arbetets natur och vilka metoder som används i det praktiska arbetet.

Ett samarbete som leder till en reflektiv process hos klienten ansågs vara syfte och målsättning med rådgivningen. Under samarbetet som förbereder klienten inför adoptivföräldraskapet bearbetas klientens önskemål, behov och känslor. Enligt Eriksson (2007) består adoptionsrådgivningen av tre element förberedelse, självutvärdering och socialarbetarens utvärdering. Under förberedelsen behandlar klienten informationen om adoptivbarnet och föräldraskapet utifrån sin egen situation och gör därmed en självutvärdering. Självutvärderingen utgör sedan grund för socialarbetarens utvärdering av klientens egenskaper. Både klienten och socialarbetaren är därmed delaktiga i processen som fortlöper under hela adoptionsrådgivningen.

Socialarbetarna i Erikssons (2007) forskning är eniga om att det är omöjligt att förse klienten med all information som hen behöver för att kunna förbereda sig inför adoptionen. Det väsentliga är att försöka ge en realistisk bild av hur livet som adoptivförälder kommer att se ut. Det kan vara svårt eftersom bilden varken får problematisera eller idealisera adoptivföräldraskapet. Klienten bör därför även inskaffa kunskap utanför den officiella rådgivningen. Att läsa litteratur och delta i förberedelsekurser samt vänskapsgrupper är viktigt eftersom fokus främst ligger på utvärdering i den individuella rådgivningen.

För en lyckad självutvärdering hos klienten krävs en tillitsfull relation mellan den adoptionssökande och rådgivaren. Ett fungerande samspel behövs även för att socialarbetaren

skall kunna göra en social utredning av den adoptionssökande. Klienten måste vara beredd på att diskutera personliga och känsliga frågor. För att kunna förstå och bearbeta barnets bakgrund är det nödvändigt att även klienten behandlar sitt förflutna. Socialarbetaren stöder klientens självutvärdering men processen kräver ett aktivt engagemang av klienten. Rådgivningen ordnas på klientens initiativ och socialarbetaren tar i beaktande klientens motivation i utvärderingen. Socialarbetarnas utvärdering är tidskrävande och det måste ske en märkbar självreflektion hos klienten för att rådgivaren skall kunna bedöma lämpligheten hos en potentiell adoptivförälder (Eriksson 2007).

Adoptionsrådgivningen handlar om en process både hos klienten och socialarbetaren. Egenskaper som till exempel öppenhet, respekt och ärlighet förutsätts av klienten men de är lika viktiga i socialarbetarens profession. Socialarbetaren måste också arbeta med sin egen personlighet och bakgrund för att kunna kräva samma sorts reflektion av klienterna. I forskningen ansågs en lyckad adoptionsrådgivning sist och slutligen bero på klientens reflektiva arbete i processen. Socialarbetare tog i första hand på sig skulden om processen misslyckades och sökte efter svar på hur de kunde ha agerat annorlunda för att samarbetet skulle ha fungerat (Eriksson 2007).

4.2.1 Kunskapsbas och arbetsmetoder

Eriksson (2007) framställer hur adoptionsarbetet är en form av barnskyddsarbete på nationell eller internationell nivå och kunskapsbasen grundar sig därför i det sociala arbetet med familjer och barn. Adoptionslagen fungerar också som en grund i arbetet. För att kunna göra en saklig utvärdering måste socialarbetaren vara insatt i adoptionsrelaterade frågor. En bred kunskap behövs även för att kunna bemöta klientgruppen som ofta består av välutbildade personer.

Att ha kännedom om barnets utveckling är självklart men det behövs särskild kunskap om barn med specialbehov och traumatiserade barn samt deras anknytningsförhållanden. Grunder i barnpsykiatri samt människans psyke är nyttiga att ha. I adoptionsrådgivningen diskuteras ofta till exempel barnlöshet, förluster och sorg. I Erikssons (2007) rapport ansågs kunskap som baserar sig på arbetserfarenhet med den adopterade genom hans livscykel ge en möjlighet till fördjupning i arbetet. Fortbildningar behövs för att förstärka socialarbetarens kunskapsbas. I forskningen nämns fortbildning i familjeterapi, anknytningsförhållanden och PRIDE-utbildningen.

Enligt Erikssons (2007) forskning krävs det en god kontakt till klienten och ett fungerande samarbete för att kunna göra en utvärdering. En bra relation kan underlätta tolkningen av klientens sätt att tala och behandla olika ämnen. Adoptionsrådgivning är en form av psykosocialt arbete var det huvudsakliga arbetsredskapet är interaktionen mellan klienten och socialarbetaren. Samtalet kan först vara vardagligt och sedan ändras till en intervju med mer specifika frågor. Meningen med samtalen är att sätta igång en tankeprocess hos klienterna som kan anses vara terapeutisk.

Skriftliga uppgifter lämpar sig bättre för klienter som inte har så goda verbala förmågor. För att komma ner på en djupare nivå används även föreställningsövningar. Arbetsätt som används i annat socialt arbete som pararbete, djupintervju och observation av diskussion mellan ett par kan tillämpas i adoptionsarbetet. Ritande av släktträd, nätverkskartor och grafiska figurer över exempelvis en sorgprocess kan användas som visuella arbetsmetoder. Att bekanta sig med familjer som gått igenom en adoption och tala med övriga adoptionssökande är en viktig del av rådgivningsförloppet. I vissa situationer krävs det att socialarbetaren hänvisar klienten vidare till en terapeut.

Socialarbetare i Erikssons (2007) forskning berättade att de använder sig av intuition som redskap eftersom det inte alltid är tillräckligt med logiska analyser. Det är viktigt att fundera på hur de intuitiva känslorna har uppstått. De kan diskuteras med ett arbetspar eller under arbetshandledningen. För att kunna använda sig av intuition som arbetsätt krävs det dock en lång arbetserfarenhet. Arbete i par underlättar utvärderingen eftersom det då löper mindre risk för felbedömningar. Enligt Eriksson (2007) baserar sig adoptionsrådgivningen på ett individuellt arbete med klienten och det går därför inte att skriva en handbok med färdiga arbetsmetoder.

4.2.2 Svårigheter och utmaningar i arbetet

Det svåraste i adoptionsrådgivningen är att neka adoption till den adoptionssökande. Utvärderingarna måste ändå alltid utgå från barnets bästa och kan användas som grund i ett svårt beslut. Nekandet kan bero på att samarbetet inte har fungerat och utvärderingen därmed varit omöjlig att göra. Exempel på egenskaper som kan leda till avslag är en allvarlig sjukdom eller psykisk störning, ett straffregister, ekonomisk instabilitet och makarnas problematiska förhållande. Utmanande är även bemötandet av klienter som styr samtalet och försöker undgå att prata om vissa ämnen. Det är knepigt att hitta arbetsmetoder som fungerar

i situationer då klienten till exempel har förutfattade meningar och inte klarar av att ha en självreflektion. Socialarbetaren måste också försöka behålla en lugn arbetstakt och inte låta sig påverkas av klientens brådskan eftersom utvärderingen inte kan göras under en kort tidsperiod (Eriksson 2007).

4.3 Varför det behövs kompetens inom adoptionsrådgivning

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM 2013) framför att en adoptionsrådgivare bör besitta en stor kunskap om adoptionens olika områden. Till dessa områden hör bland annat lagstiftningen, en viss förståelse för barnpsykologi- och psykiatri, kunskap om anknytningsteorin, förståelse för dynamiken i parförhållanden och inom en familj samt kunskap om utvecklingen av barn med traumatisk bakgrund. Socialarbetaren bör också ha kunskap om sorg, förlust, rasism, identitet och barnlöshet. Adoptionen bör dessutom kunna ses som en del av det globala barnskyddsarbetet. Socialarbetarens kunskap inom olika områden bör vara bred som adoptionsrådgivare. Adoptionsprocessen i sin helhet bör behärskas och kunna förklaras för dem som berörs av adoption.

Under år 2006–2009 utfördes det ett projekt vid namn *Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption* (Vahke). Målet med detta projekt var bl.a. att utveckla och trygga adoptionskompetensen. Projektet riktade sig mot personer som i sitt arbete stöter på adoptivfamiljer. Dessutom skulle projektet utveckla en bättre förståelse av brukarperspektivet inom adoption samt utveckla rekommendationer för utvecklingen av adoptionsrelaterat arbete. Under projektets gång kom man med förslag över hur adoptionskompetensen kan utvecklas, det utfördes dessutom en pilotutbildning för personer som arbetar med adoption samt utvecklade forskare Pia Eriksson en studie om brukares erfarenheter av den internationella adoptionsprocessen.

I Vahke-rapporten förekommer också varför adoptionskompetens är viktigt för speciellt adoptionsrådgivare, t.ex. kan en adoptivfamilj inte bli till på endast adoptivföräldrarnas egna resurser, en adoptivfamilj behöver samhällets stöd för att kunna bli en familj. Detta konstaterande förutsätter också att den service och stöd som samhället förser adoptionssökande ska ge en tillräckligt god förberedelse inför den blivande adoptionen. Dessa stödformer kan handla om adoptionsrådgivning, förberedande kurser och seminarier. Under adoptionsprocessens gång kan de adoptionssökande känna en mängd olika känslor, som rör sig mellan sorg och lycka (Brantberg m.fl. 2009, 67–69, 76). Som nämns ovan ska en

adoptionsrådgivare inte bara kunna stöda de adoptionssökandes känsloupplevelser och frågor. Adoptionsrådgivaren ska också ha kompetens att stöda och svara på frågor som de biologiska föräldrarna och adoptivbarnet har (SHM, 2013).

Adoptionsrådgivningen och de förberedande kurserna är inte endast för att stöda de blivande adoptivföräldrarna, de är till för att förse det blivande adoptivbarnet med en trygg uppväxt (Adoptionslagen 22/2012, kap 1. § 1–2). I sin forskning konstaterar Pia Eriksson (2007) att “I arbete med adoptionsrådgivning före adoptionen är barnet, d.v.s. klienten, vars bästa skall övervakas, ännu osynligt. Utmaningen ligger i att försäkra sig om att det okända barnets bästa är i fokus och att fungera som förespråkare för barnet”. Därför är det ytterst viktigt att adoptionsrådgivare har kompetens att utreda om de adoptionssökande har färdigheter att bli adoptivföräldrar (SHM, 2013). Därtill behöver adoptionsrådgivaren förbereda de blivande adoptivföräldrarna på möjligheten att barnet ev. är äldre än vad de har tänkt sig men också kan ha särskilda behov, p.g.a. möjliga traumatiska upplevelser eller potentiella hälsoproblem. Det hör också till adoptionsrådgivarens uppgifter att stöda de adoptionssökande i reflektionerna kring hur mycket de själva anser att de kan hantera, i fråga om barnets hälsoproblem och ålder (Eriksson 2007, 11; Brantberg m.fl. 2009, 67).

Adoptionsrådgivarens kunskap bör enligt SHM (2013) basera sig på dennes utbildning och en gedigen arbetserfarenhet. Bland annat färdigheter såsom att kritiskt reflektera över sig själva och det egna arbetet, kunna forma relationer som baserar sig på tillit och behandla svåra ämnen förväntas av en socialarbetare som arbetar med adoptionsrådgivning.

4.3.1. Bristfällig adoptionskompetens

Trots att en adoptionsrådgivare borde ha en bred adoptionskompetens betyder det inte att adoptionskompetensen är jämlik i hela landet. I projektet *Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (Vahke)*, diskuteras det om att kompetensen för adoptionsfrågor främst existerar i adoptionstjänstorganen och skulle behövas utvecklas i kommunerna (Brantberg m.fl. 2009, 72).

Forskare Pia Eriksson har tillsammans med forskare Marko Elovainio, Sanna Mäkipää, Hanna Raaska, Jari Sinkkonen & Helena Lapinleimu (2014) skrivit en rapport om adoptivföräldrars tillfredsställelse av adoptionsrådgivningen. Studien utfördes som en enkätstudie och urvalet för studien var familjer som hade adopterat ett barn från utlandet mellan åren 1985–2007. De kategorier som påverkade adoptivföräldrarnas tillfredsställelse av

adoptionsrådgivningen var: socialarbetares adoptionskunskap, erfarenhet, sociala förmåga, negativa attityd och möjlighet till att vara stöttande samt servicens längd, tillgänglighet och erbjudande av tillräcklig förberedelse. Studiens resultat var att 81.7% av respondenterna var något nöjda eller mycket nöjda av adoptionsrådgivningen. Resultatet visade dock också att 47.7% av adoptivföräldrarna ansåg att adoptionsrådgivningen inte hade förberett dem tillräckligt för tiden efter adoptionen. Därtill visade resultatet att 50.1% av respondenterna ansåg att deras adoptionsrådgivare inte hade haft tillräcklig erfarenhet av adoptioner.

4.4 Utbildning och fortbildning

Enligt paragraf 22 i Adoptionslagens (22/2012) ska en adoptionsrådgivare vara en utbildad socialarbetare med kunskap om adoptionsfrågor.

I samband med projektet *Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (Vahke)* utfördes det en pilotfortbildning för personer som berörs av adoption i arbetslivet. Fortbildningen bestod av nio stycken endagsseminarium. På seminarierna deltog över 500 stycken professionella som berörs av adoptionsfrågor. Sådana professionella var bl.a. adoptionsrådgivare, dagvårds- och skolpersonal, psykologer, talterapeuter och hälsovårdare. Målet med seminarierna var att deltagarna skulle få förståelse över olika synpunkter på adoptivfamiljers utmaningar och anknytningsteori. Det var också viktigt att olika professioner delade med sig av sina erfarenheter för att de tillsammans kunde utveckla synen på adoption. Under fortbildningen lyftes det fram att liknande fortbildningar skulle vara nödvändiga i framtiden. Flera av deltagarna ansåg dessutom att informationen de hade fått på seminarierna skulle ha varit nödvändig tidigare under deras karriär. Därtill hade endast ett fåtal utbildning eller kunskap som berör adoption från tidigare. Under fortbildningen tillfrågades deltagarna hurdan kunskap gällande adoptioner de skulle vilja ta del av, svaret var bland annat stödmeter samt information om hur adoptionen påverkar barnets uppväxt och familjeliv (Mäkipää 2009, 17–26).

Vahke-projektet förblev en engångsföreteelse, dock har det ordnats andra adoptionsrelaterade fortbildningar. Adoptionsnämnden arrangerar årligen adoptionsutbildning som i första hand riktas till tillhandahållare av adoptionsrådgivning och internationella adoptionstjänstorgan. En kort sammanfattning av utbildningens innehåll framställs i verksamhetsberättelserna. Utbildningen har ordnats i Helsingfors och deltagarna har bestått av 60–70 personer som

arbetar med adoptionsärenden. På Valvira hemsida finns verksamhetsberättelser från år 2016 – 2020 att tillgå.

De teman som behandlades år 2016 var adoptionsrådgivning för regnbågsfamiljer, adoptivbarnets pubertet och funktionshindrade som adoptionssökande personer. Även samtycke av biologiska familjer i utlandet granskades samt andra aktuella ärenden i adoptionsnämnden. 2017 innehöll utbildningen bemötande av barn som varit illa i adoptivfamiljen, adoptivföräldrars erfarenhet av barn med specialbehov och adoptivfamiljers hantering av rasism. Som teman fanns även adoptionssökande inom tjänster som ges före adoption och stödet för adoptivfamiljer i Helsingfors stads adoptionsarbetsgrupp. År 2018 innehöll utbildningen förstärkning av resurser och identifiering av sårbarhet hos den adoptionssökande. Kontakten efter nationella adoptioner och migrationsverkets synvinkel på adoption. År 2019 ordnade Helsingfors stad och Rädda Barnen en gemensam fortbildning för adoptionsrådgivare. Fortbildningen finansierades av social- och hälsovårdsministeriet. Programmet för utbildningsdagen planerades i samarbete med sakkunniga som ansvarade för fortbildningen. Personal från Rädda Barnen, Interpedia, Helsingfors stad, Våra gemensamma barn rf, Regnbågsfamiljer rf och adoptionsnämndens sekreterare höll presentationer. Som teman fungerade adoptivföräldraskap och adoptionskuratorverksamhet. Regnbågsfamiljer rf:s tjänster för adoptivfamiljer och adoptionsrådgivning för regnbågsfamiljer. Samarbetet med adoptionsrådgivningen under adoptionsprocessen och efter adoptionen vid internationella adoptioner. Teman för skolningsdagen år 2020 var tillämpning av adoptionsforskning i praktiken, generationsperspektiv och anpassningsåtgärder på adoptionsfältet under början av covid-19 pandemin (Valvira, 2016-2020).

4.5 Kartläggning

Då denna studie utfördes som en praktikforskning i samband med en förening skapade vi en kartläggning över vilka kommuner i Finland som erbjuder egna tjänster efter adoptionen och vilka som köper tjänster av Rädda Barnen. Kartläggningen kan dock användas som en kartläggning över vilka kommuner som erbjuder adoptionstjänster i allmänhet. På hemsidorna specificeras det inte att kommunerna använde eftertjänster men vi utgick från att de kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster också ansvarar för eftertjänsterna, p.g.a. Adoptionslagens (22/2012) 25e paragraf som konstaterar att organisationen som har gett adoptionsrådgivning också ska ge rådgivning efter adoptionen, om det finns behov för detta.

Denna lagstiftning gäller dock inte internationella adoptioner, då det är adoptionstjänstorganet som ansvarar för eftertjänsterna (Valvira 2017 b).

Kartläggningen baserar sig främst på information från kommunernas hemsidor, suomi.fi samt kommunförbundens och sjukvårdsdistriktens hemsidor. Kartläggningen blev inte fullständig då information fattades från 115 kommuner. Det är dock värt att notera att oklar information på nätsidorna också föll under kategorin information fattas.

Information som inte hittades på kommunens egna nätsidor hittades i vissa fall på sjukvårdsdistriktens sidor. Några av sjukvårdsdistrikten har samma riktlinjer, till exempel Päijänne-Tavastlands och Norra-Karelens sjukvårdsdistrikt köper från Rädda Barnen. Några sjukvårdsdistrikt har dock oklar information på deras nätsidor, till exempel uppfattade vi utgående från informationen på Kymmenedalens sjukvårdsdistrikt att de erbjuder egen adoptionstjänst för alla kommuner i distriktet, i Kouvolas serviceställe. Senare kom det till vår vetskap att Kymmenedalen köper adoptionsrådgivning från Rädda Barnen som ordnas i Kouvola. Södra- Karelens sjukvårdsdistrikt ordnar egen adoptionsrådgivning men information om vilken kommun som ansvarar för eller hur adoptionsrådgivningen utförs finns inte på deras nätsida. I de flesta fall fanns det ingen information på sjukvårdsdistriktens nätsidor och då kunde man hitta information om enskilda kommuner på kommunsidorna. I de fall då det inte hittades någon information på kommunens egna sidor eller sjukvårdsdistriktets sidor vände vi oss till kommunförbundet eller suomi.fi. På suomi.fi hittades till exempel information om att Åbo ansvarar för adoptionsrådgivningen i bland annat Aura, Kimitoön och Tövsala. Vid sökning av information på Åbos egna sidor kom det fram att Åbo köper från Rädda Barnen. Vilket innebär att Åbo ansvarar för att bland annat Aura, Kimitoön och Tövsala får adoptionsrådgivning från Rädda Barnen.

Resultatet för kartläggningen beskrivs ytterligare i resultatkapitlet. För att lättare hänga med, hur adoptionstjänsterna är fördelade i Finland, har det gjorts en excel-tabell på alla kommuner samt ett cirkeldiagram. Dessa hittas i kapitlet *Regional fördelning av adoptionsrådgivning* och de finns också som bilagor i slutet av rapporten.

6 Forskningsprocessen och praktikforskningens karaktär

Praktikforskning innebär forskning som både har skapats och kan användas i det praktiska arbetet (Lunabba m.fl. 2016, 12). När man utför en praktikforskning ska forskningen utvecklas med hjälp av samarbete och dialog med den institution som man utför forskningen med. Inom kursen praktikforskning i socialt arbete är målet att vi som studerande ska utföra en forskning i samarbete med den valda föreningen och föreläsare på Helsingfors universitet (Satka m.fl. 2016, 18).

I samband med kursen praktikforskning i socialt arbete som ordnas av Helsingfors universitet började vi hösten 2021 utföra en praktikforskning. Studien fick sin början som ett samarbete med en finländsk förening. Dock avbröts samarbetet på grund av att föreningen önskade en nationell studie som krävde mer tid och resurser än vad som var möjligt innanför ramarna av en praktikforskning. Vi valde som studerande att fortsätta arbetet på egen hand och utföra en egen studie som tog fokus på adoptionskompetens. Även dock ett samarbete mellan en förening inte uppfylldes har samarbetet mellan studerandena uppfyllts. Det mesta har utförts inom detta samarbete men Rebecka Aniche har haft ansvaret för metodkapitlet och resultatkapitlet, Julia Lindroos har haft ansvaret för inledningen och kartläggningen och Merja Häyhä har haft ansvaret för strukturen och diverse praktiska arrangemang. Expertintervjuerna hölls och transkriberades av Häyhä och Lindroos men analysen utfördes av alla tre parter. Kapitlet om utgångspunkterna för forskningen har också utförts av alla tre parter. Därtill har Aniche och Häyhä sammanställt diskussionskapitlet medan Lindroos har redogjort för fortsatta utvecklingsidéer.

7 Metod och teoretisk referensram

I detta kapitel redogörs det för hur studien är utformad. Det beskrivs i detalj vilka metoder som använts, hur analysen är utförd samt vilka etiska preferenser som denna studie följer. Till först beskrivs det vilken teori som tangerar denna rapport.

7.1 Kompetensteori

Som teoretisk referensram till arbetet använder vi oss av Kerstin Keens (2002) kompetensteori. I kompetensteorin består kompetens av färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar. Som redskap för sin teori använder Keen handen. Varje hand är unik vilket i Keens kompetensteori visar att alla innehar en unik kompetens. Dessutom är kompetens precis som handen ett sammansatt begrepp och består av olika delar. Keen beskriver i sin teori hur tummen står för intellektuella, sociala och fysiska färdigheter som hjälper människan att utföra något. Färdigheter kan till exempel handla om att tillverka och hantera verktyg och instrument. Keen anser att färdigheter utvecklas genom repetition och måste upprätthållas så de inte går förlorade. Pekfingret i sin tur beskriver Keen som kunskaper som behövs för att kunna utföra en uppgift. Pekfingret symboliserar metoder, sammanhang och faktakunskaper och samspelar ofta med särskilt färdigheter. Kunskaper kan förvärvas genom skrift eller tal. Vanliga ställen att förvärva kunskap är i formella inlärningsituationer.

Långfingret beskriver Keen (2002) som erfarenheter och lyfter fram att människan bör kunna lära sig av sina misstag för att uppnå framgång. För att lära sig av sina erfarenheter krävs reflektion. Ringfingret benämner Keen kontakter. Ringfingret symboliserar vikten av att kunna skapa och upprätthålla goda relationer, betydelsen av kontakter, nätverk och hur de influerar en. Kontaktnät ger möjligheten till samarbete och ger också tillfället att byta erfarenheter och kunskap. Lillfingret som står för värderingar symboliserar hur värderingar lägger grunden för vårt agerande. Värderingar påverkar också hur vi uppfattar det vi gör och hur vi väljer att ta ansvar över något. Då en individ samordnar alla fingrar och med andra ord använder sig av alla delar av kompetens kan hen enligt Keen agera kompetent.

7.2 Metodtriangulering

Bryman, Carle och Nilsson (1997) beskriver metodtriangulering som något forskaren använder då hen använder sig av mer än en typ av data och flera olika metoder i en studie. Att utföra en studie på detta vis gynnar både tolkningen och analysen av materialet eftersom materialet är bredare. Denscombe och Larson (2004) framför också hur en triangulering med en bredare bas för ett fenomen kan höja arbetets kvalitet i och med att olika metoder tillsammans ger olika typer av information om ett och samma fenomen. Bryman, Carle och Nilsson beskriver hur metodtriangulering kan utföras genom en kombination av både

kvantitativa och kvalitativa metoder eller genom att kombinera litteraturgranskning med intervjuer.

Denna studie går att beskriva som en metodtriangulering, eftersom vi använder oss av två olika metoder för att bäst kunna svara på forskningsfrågorna. För att kunna svara på studiens första forskningsfråga använder vi oss av expertintervjuer med två experter inom adoptionsfrågor. För att kunna svara på studiens andra forskningsfråga används utöver expertintervjuerna en kartläggning. I denna studie kombineras en kvalitativ och en kvantitativ metod och vi använder oss av både primär och sekundär data. För insamlingen av primärdata använder vi oss av expertintervjuer och den insamlade sekundärdaten framställs i kartläggningen.

7.2.1 Expertintervjuer

Kittel, Von Ossietzky och Rihoux (2009) beskriver en intervjuperson i en expertintervju som en person som är erfaren, kunnig och expert inom studiens ämnesområde. Intervjupersonen arbetar ofta inom ett företag i en position av makt och beslutsfattande. Dock behöver experten inte vara i den högsta hierarkiska positionen inom företaget. En expertintervju kan stödja en studie genom att bidra med information som inte skulle fås genom annan datainsamling. Trots att expertintervjuer har de tidigare nämnda särdragen framför Kittel, Von Ossietzky och Rihoux att expertintervjuer också delar likadana drag som andra typer av intervjuer. Intervjun kan bedrivas formellt eller informellt samt i en grupp eller också med endast intervjuaren och experten. Expertintervjuer kan precis som andra typer av intervjuer genomföras genom att träffas i person, per telefon, e-post eller brev.

Repstad (2007) lyfter fram hur expertintervjuer ger respondenterna ett tillfälle att uttrycka sig om ett visst ämne och dela med sig av den kunskapen de besitter. Kittel, Von Ossietzky och Rihoux (2009) framför vikten i att utifrån studiens ämnesområde inkludera lämpliga intervjupersoner. En expert kan bidra med värde och trovärdighet åt studien. Expertintervjuer passar en studie särskilt väl om ämnesområdet inte är särskilt känt för många eller komplicerat.

7.2.2.1 Val av respondenter

Vi valde att kontakta Aulikki Haimi-Kaikkonen på grund av hennes expertis inom adoptionsfrågor. Enligt vår uppfattning, baserat på vår preliminära datainsamling inför

studien, besitter Haimi-Kaikkonen värdefull information och förståelse om utbildning och vidareutbildning i adoptionsrådgivning. Eftersom Haimi-Kaikkonen har varit en aktiv deltagare i det nationella *Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption* (Vahke-projektet) och deltagit i den årliga utbildningen som ordnas av Adoptionsnämnden ansåg vi att hon innehar utmärkt kompetens inom forskningsämnet. Det har gått tid sedan Vahke-projektet och vi ansåg därmed att det vore viktigt att i vår studie få med aktuell information av en expert som sysslar med adoptionsfrågor i nuläget. Haimi-Kaikkonen representerar inte sin nuvarande arbetsplats i vår studie utan svarar på intervjufrågorna utifrån sin långa erfarenhet av adoption.

Då det kommer till adoptionsforskning i Finland är området inte väl utforskat. I de studier som existerar framkommer ofta namnet Pia Eriksson. På grund av Erikssons aktiva medverkan i adoptionsforskning ansåg vi att Eriksson kan anses vara en expert inom adoptionsfrågor och önskade därmed ha med Eriksson som respondent i vår studie. Eftersom vi i vår studie har inkluderat Vahke-projektet, inom vilket Eriksson medverkade samt Erikssons studie *Den processartade adoptionsrådgivningen*, ansåg vi att Eriksson skulle medföra vår studie viktig kunskap.

7.2.2.2 Genomförandet av intervjuer

Respondenterna kontaktades via e-post där de blev inbjudna till att delta i en expertintervju. E-postmeddelandena innehöll information om praktikforskningen vid Helsingfors universitet, syftet med studien samt forskningsfrågorna. En uppräknning av den tidigare litteraturen, studiens metoder och teoretiska referensram samt motivering till varför vi kontaktar respektive respondent, medtogs också i meddelandet. Utöver denna information föreslog vi datum för potentiella intervjutillfällen (Se bilaga 4). Innan de själva intervjutillfällen, skickades respondenterna en blankett om informerat samtycke, en intervjuguide och en Zoom-länk (Se bilaga 3 & 5). De semistrukturerade expertintervjuerna hölls via Zoom och båda intervjuerna varade i cirka 50 minuter. Intervjun och övrig kontakt med Pia Eriksson utfördes på svenska och intervjun samt övrig kontakt med Aulikki Haimi-Kaikkonen utfördes på finska.

7.3 Innehållsanalys

Innehållsanalys är textanalys, där man söker efter textens betydelse. Det finns både kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys. Kvantitativ innehållsanalys har som syfte att kartlägga budskap av stora mängder texter och lyfter snarare upp det generella än det enskilda och kritiserades ofta för sin oförmåga att analysera materialets underliggande betydelse. (Nilsson, 2000; Esaiasson m.fl., 2012)

I denna studie använder vi oss av kvalitativ innehållsanalys som i motsats till kvantitativ innehållsanalys används för att få reda på textens latenta innehåll, med andra ord det som inte omedelbart är uppenbart. Kvalitativ innehållsanalys fokuserar på vad materialet betyder, inte hur många gånger något framkommer. (Østbye, 2004; Esaiasson m.fl., 2012)

Det går att identifiera tre olika typer av kvalitativ innehållsanalys, vilka skiljer sig i hur de närmar sig forskningsmaterialet. Närmande sättet i identifieringen av mönster i det insamlade materialet kan vara induktivt, abduktivt eller deduktivt. Ett induktivt närmandesätt i en kvalitativ innehållsanalys är en materialbaserad analys. Detta betyder att forskaren förflyttar sig från empiri till teori. Förhållningssättet passar sig bäst i sådana fall då det inte existerar tillräckligt med tidigare forskning inom ämnet eller då forskningen som existerar är fragmenterad. I denna typ av analys identifieras analysenheterna ifrån det insamlade materialet på basis av forskningsfrågorna. (Elo & Kyngäs, 2008)

Då det kommer till teoristyrd analys följer denna en abduktiv logik. I en teoristyrd analys pendlar man mellan empiri och teori. Detta tillvägagångssätt har både drag av induktion och deduktion. Den teoristyrda analysen styrs av tidigare kunskap och analysenheterna identifieras ur materialet. I analysen använder sig forskaren av tidigare begrepp som redskap. (Sarajärvi & Tuomi , 2017)

Den tredje typen av innehållsanalys använder sig av ett deduktivt närmandesätt och är teoribaserad. I denna typen av analys förflyttar man sig från teori till empiri. Det deduktiva närmande sättet används med andra ord då analysen struktureras på basis av tidigare forskning. I en teoribaserad innehållsanalys kan målet till exempel vara att i en ny situation sätta en tidigare teori på prov. (Elo & Kyngäs, 2008)

7.3.1 Genomförandet av analysen

När man utför en kvalitativ innehållsanalys är tanken att koda och skapa kategorier av materialet. Det är viktigt att läsa igenom materialet flera gånger och utföra mer specifika avgränsningar an efter. En kvalitativ innehållsanalys kan utföras på så sätt att man först stryker under allting som passar ihop med forskningsfrågan, sedan kan man förenkla det som är understruket, för att sedan hitta likheter och skillnader i materialet. Då man gjort detta är det dags att skapa kategorier. Om man har ett stort material kan det också vara värt att skapa olika typer av kategorier, d.v.s. kategorier på olika nivåer (Sarajärvi & Tuomi 2002, 111). Exempelvis så kan man sätta in allt som handlar om känslor i kategorin känsla men sedan kan man avgränsa känslorna till positiva eller negativa känslor. Då fungerar kategorin känsla som en tak-kategori eller överkategori och positiva känslor som en underkategori. Hur man utför analysen beror dock mycket på om man har valt att utföra en induktiv, deduktiv eller abduktiv innehållsanalys. Som nämndes ovan så varierar det hur innehållsanalysen utförs om man valt att utgå från befintliga teorier eller inte. I vår studie har vi använt oss av den deduktiva innehållsanalysen. En deduktiv innehållsanalys har t.ex. ofta förbestämda kategorier som man har fastställt utgående från de redan befintliga forskningarna och teorierna. När man utför en studie som ska analyseras med hjälp av en deduktiv innehållsanalys har man redan i intervjusituationen använt sig av frågor som innehåller de kategorier man vill analysera (Hsieh & Shannon 2005, 1281). En deduktiv innehållsanalys kan dessutom utföras på två olika sätt, endera markera allt som hör till det huvudsakliga temat eller endast markera det som passar ihop med kategorierna (Hsieh & Shannon 2005, 1281–1282).

Analysen kan också utföras med hjälp av olika redskap beroende på materialets omfattning och det som man själv föredrar. Man kan t.ex. utföra analysen på dator och i dagens läge finns det dessutom olika kodnings- och analysprogram som man kan välja att använda. Det är heller inte omöjligt att printa ut transkriberingarna och använda sig av pennor i olika färger och möjligtvis också sax och lim (Ziebland & McPherson 2006, 407).

Eftersom vi har varit tre forskare som utfört analysen har vi alla gjort på lite olika sätt. Aniche och Lindroos har printat ut transkriberingarna och streckat under med olika färger medan Häyhä gjorde sina understrykningar på dator. När vi utförde analysen utgick vi först från våra forskningsfrågor. Vi hade dock inte exakt samma forskningsfrågor som vi har nu. Studiens preliminära forskningsfrågor var: *Varför är adoptionskompetens viktig hos adoptionsrådgivare?* och *Hurdan adoptionskompetens har adoptionsrådgivare i Finland?* Då

analysen hade sammanställts ändrades studiens forskningsfrågor till de befintliga forskningsfrågorna. Detta gjordes för att lämpligare följa studiens syfte och målsättning.

I analysen har vi alla utgått från teorierna i Keens (2002) kompetensteori, d.v.s. färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar, dock med vissa modifieringar. Då vi väl jämförde våra analyser hade vi lite olika kategorier. Vi kunde dock diskutera och reflektera över vilka forskningsfrågor och kategorier som bäst representerar studiens syfte och målsättning samt expertintervjuernas uttalanden.

7.4 Forskningsetik

I skapandet av denna studie har god vetenskaplig praxis (GVP) följts och hållits i åtanke genom hela forskningsprocessen. Forskningsetiska delegationen (TENK, 2012) i samråd med det finländska vetenskapssamfundet framför de så kallade GVP-anvisningarna. Att följa dessa anvisningar bidrar till studiens kvalitet och fungerar som en del av forskarsamfundets självkontroll. Forskningsetiska delegationen framställer nio utgångspunkter som bör följas för att skapa god vetenskaplig praxis. Till dessa hör bland annat noggrannhet och öppenhet i forskningsprocessen, korrekta hänvisningar till tidigare forskning, anskaffningen av forskningstillstånd, utförandet av en etisk förhandsbedömning och beaktandet av datasekretess. Forskaren bör även granska den egna forskarrollen och informera deltagare i studien om deras roll som deltagare, studiens syfte och frågor rörande sekretess.

I denna studie är informanterna frivilliga, känner till syftet med studien och deras egna rättigheter. Inbandingar av intervjuerna har gjorts med respondenternas godkännande och transkriberingen av materialet har utföras ordagrant. Efter publiceringen av studien kommer det bandade materialet att raderas och det transkriberade materialet förstöras. Respondenterna i vår studie är medvetna om och har godkänt att deras namn publiceras. Den färdiga forskningsrapporten skickas till respondenterna för genomläsning innan den slutliga inlämningen av rapporten. I kommunikationen med respondenterna har vi eftersträvat transparens och god vetenskaplig praxis.

8 Resultat

I detta kapitel presenterar vi resultaten av vår analys av forskningsmaterialet. Resultaten framställs enligt forskningsfrågorna samt i underliggande kategorier. Resultaten på första

forskningsfrågan *Hurdan adoptionskompetens har adoptionsrådgivare?* framställs enligt Kerstin Keens (2002) kompetensteori i följande fem kategorier: färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar. Resultaten på andra forskningsfrågan *Hur är adoptionskompetensen fördelad i Finland?* är uppdelade enligt svaren i expertintervjuerna och studiens kartläggning, över vilka kommuner som köper adoptionsrådgivning av Rädda Barnen och vilka som producerar servicen själva.

8.1 Adoptionsrådgivares adoptionskompetens

8.1.1 Färdigheter

Aulikki Haimi-Kaikkonen och Pia Eriksson framför att till adoptionsrådgivarens färdigheter hör bland annat att göra en utvärdering av de blivande adoptivföräldrarna, att kunna arbeta terapeutiskt och att kunna förbereda och ge väsentlig information åt de blivande adoptivföräldrarna. Eriksson lyfter dessutom upp vikten av att kunna hänvisa klienter vidare vid behov och hänvisa dem till relevant forskning. Färdigheterna upprätthålls enligt respondenterna genom utbildningar, arbete och då adoptionsrådgivaren utvecklar sig själv som person. Både Haimi-Kaikkonen och Eriksson poängterar starkt hur viktiga reflektiva- och personliga färdigheter är hos adoptionsrådgivaren. Haimi-Kaikkonen uttrycker sig som följande:

“Det finns seminarier, förberedande kurser och allt möjligt, så att vi är inte de enda som ger den där informationen. Det är inte lika centralt i adoptionsrådgivning som den här andra processen, att arbeta med sig själv. Det är det centralaste för adoptionsrådgivare.”

Också Eriksson lyfter fram vikten av adoptionsrådgivarens reflektiva färdigheter:

“Så nu är det ju klart att det krävs kunskap till självreflektion och det krävs kunskap i att föra en dialog och lyssna på dem som man arbetar med. Och kanske granska sina egna uppfattningar och på nåt sätt sätta sig själv på spel. Att vara öppen för nya saker och som sagt kunna ifrågasätta möjligen ens gamla ingrodna sätt att tänka om någon viss sak. Att en viss öppenhet till dialog och att man vågar ifrågasätta sig själv och reflektera.”

Experterna framför att en adoptionsrådgivare bör kunna ta fasta på det som är centralt i mötet med klienten samt vara öppna och sensitiva. Växelverkan mellan adoptionsrådgivaren och klienten är viktig. Adoptionsrådgivaren bör kunna möta människor, stödja dem, förstå dem och vara lyhörd. Att arbeta med den egna personligheten är viktigt.

8.1.2 Kunskap

Adoptionslagen är tydlig enligt båda experterna. Adoptionsrådgivaren bör inneha socialarbetarkompetens och specialkunnande inom adoption. Eriksson framför att faktumet att det är utskrivet i lagen att personen som ger adoptionsrådgivning behöver specialkunnande binder serviceproducenten till att verkligen inneha adoptionskompetens. Eriksson kan själv inte svara på om alla som utför adoptionsrådgivning verkligen besitter kompetensen men att lagen är tydlig. Båda respondenterna lyfter fram flera områden som hör till specialkunnande inom adoption. Till dessa hör bland annat kunskap om adoptionslagen, barnfamiljer, anknytning, parförhållanden, kriser, rasism, barnets hälsotillstånd, specialbehov, utveckling och bakgrund. Eriksson anser att kunskapen gällande barnets bakgrund ofta kan vara bristfällig.

“Och det här är kanske någonting som jag har stött på, att om man inte har jobbat med till exempel internationella adoptioner så har man helt enkelt inte kunskap om att från vilka förhållanden de här barnen kommer och hur deras liv möjligen kan ha sett ut.”

Haimi-Kaikkonen anser att social- och hälsovårdsministeriets handbok som kom ut 2012 inte innehåller tillräckligt med information om mental hälsa. Hon framför att det behövs mera kunskap och diskussion kring detta ämne.

“Man bör förstå sig på mental hälsa. Ganska många sökande har bland annat depression och terapi i sin bakgrund. Att identifiera och på något sätt lyfta upp att det är viktigt att vara tillräckligt stabil då barnet kommer. Det kan inte vara något akut på gång. Såklart kan man ha terapi i bakgrunden, det kan vara en bra sak som också förbereder en för föräldraskap. Socialarbetaren bör kunna förstå när man är i ett sådant skede att man kan fortsätta i adoptionsprocessen.”

Sorg och trauma är också något experterna lyfter fram som områden man bör ha kunskap i. Både adoptivbarnen och de blivande adoptivföräldrarna kan vara traumatiserade. Haimi-Kaikkonen och Eriksson lyfter upp barnlöshet, som ett trauma blivande adoptivföräldrar kan bära på. Eriksson uttrycker sig enligt följande:

“Det är väldigt viktigt att ha kunskap om vad det till exempel finns för olika metoder att försöka åtgärda barnlöshet. Inte för att man ska ge den informationen men bara för att kunna prata med människor om deras upplevelser och erfarenheter.”

Den teoretiska kunskapen en adoptionsrådgivare bör besitta lyfter Eriksson fram att kan fås genom utbildning, fortbildning och att läsa om de olika områdena. Experterna framför olika mycket vikten och användningen av material och metoder. Haimi-Kaikkonen anser att särskilda material och metoder inte regelbundet används i arbetet men att material fungerar som en bas som man kan motivera sitt arbetssätt med. Eriksson lyfter däremot fram att material aktivt används i arbetet. Hon nämner till exempel handböcker, PRIDE-utbildningsmaterial och hennes egna studie *Den processartade adoptionsrådgivningen*. Precis som Haimi-Kaikkonen framför Eriksson att material kan vara bra för dem som börjar jobba med adoptionsrådgivning. Eriksson anser att olika metoder används av olika socialarbetare. Hon själv använde sig bland annat av observation, intervjuer, skriftliga uppgifter och att rita släkträd, nätverkskartor och tidslinjer.

8.1.3 Erfarenheter

Aulikki Haimi-Kaikkonen och Pia Eriksson framför båda att arbetserfarenhet är viktigt för adoptionskompetensen. Utöver erfarenhet som adoptionsrådgivare, kan bland annat erfarenhet inom barnskyddet vara till nytta i arbetet. Haimi-Kaikkonen uttrycker sig enligt följande:

“En socialarbetare är ju inte färdig då hen utexamineras. Då först börjar den egentliga inläringen. Att samma gäller förstås inom adoption.”

Haimi-Kaikkonen lyfter upp att också personliga erfarenheter kan användas i arbetet som adoptionsrådgivare. Som ett exempel ger hon erfarenheten av att vara barn.

“Vi har ju alla varit barn någon gång. Vi har någon erfarenhet av det.”

8.1.4 Kontakter

En adoptionsrådgivares kompetens gynnas av att ha betydelsefulla kontakter och samarbeten. Kontakter och stöd fås av kollegor, adoptionsbyråer, olika organisationer och via projekt. Både Haimi-Kaikkonen och Eriksson lyfter speciellt upp vikten av att lära sig av mer erfarna kollegor. Som adoptionsrådgivare är det viktigt att få handledning och reflektera tillsammans med någon annan i arbetet. Ett lyckat koncept är till exempel att arbeta som arbetspar. Eriksson uttrycker sig enligt följande gällande vikten av kontakter:

“...att lära sig av äldre kollegor via någon sorts mentorskap. Att man inte behöver göra alla misstag själv utan att man får vara del av en arbetsgrupp var det finns det där kunnande.”

Då det gäller internationell adoption är det viktigt att adoptionsrådgivaren har kontakt till serviceproducenten som befinner sig utomlands. Vilket kontaktnätverk en adoptionsrådgivare har beror enligt Eriksson på vilken organisation man jobbar i. Som exempel på expertis, man som adoptionsrådgivare behöver tillgänglighet till, är barnpsykiater. Denna expertis har adoptionsrådgivare endast på vissa orter direkt kontakt till.

“...och sen förstås det här som jag tala om att ifall barnet har någon form av beteendeproblematik eller anknytningsproblematik eller nånting, så socialarbetaren behöver ju inte själv vara expert på allting. Att det viktigaste är ju att hon eller han kan konsultera någon psykiater antingen då tillsammans med föräldrarna eller enskilt.”

8.1.5 Värderingar

Adoptionsrådgivares kompetens grundar sig på en gemensam värdegrund. Experterna för fram att värdegrunden inom adoption är den samma som i allt annat socialt arbete. Bland annat lyfter de fram att jämställdhet är centralt. Det som speciellt framhävs inom adoptionen är barnens rättigheter och Barnkonventionen. Både Haimi-Kaikkonen och Eriksson framför att etiska frågor och värderingar bör diskuteras tillsammans med de blivande adoptivföräldrarna. Eriksson för fram att internationell adoption alltid bör vara sista lösningen

för ett barn och att man alltid först bör försöka hitta en lösning i landet barnet är fött i. Haimi-Kaikkonen uttrycker sig enligt följande:

“Man funderar på etiska frågor, att vad är adoption. Är det överhuvudtaget rätt att till exempel hämta ett barn från andra sidan jordklotet hit? Fast man kommer fram till att det är en helt bra sak som vi önskar, behövs kritiskt tänkande.”

Alla parter inom adoptionsprocessen bör granska den egna inställningen och värdegrunden. Målet bör vara att barnet får ett sådant hem hen behöver. Eriksson framför att adoptionsrådgivaren bör kunna vägleda de blivande adoptionsföräldrarna i de etiska frågorna tangerande adoption.

“En del hade liksom absolut samma värdegrund och tanke att det är barnets bästa. Men sen förstås finns det att en del som har väldigt stark önskan att få ett barn. Och då kan det lätt bli så att man kanske har svårt att se den där värdegrunden för adoption. Att man har det där egna behovet av att vi sku vilja ha ett barn så fort som möjligt nu. Så där anser jag nog att adoptionsrådgivare bör ha barnets rättigheter i åtanke.”

8.2 Adoptionskompetensens fördelning i Finland

8.2.1 Varierande mängd kompetens

Aulikki Haimi-Kaikkonen och Pia Eriksson anser båda att adoptionskompetensen i Finland inte är jämt fördelad. Tillräcklig kompetens verkar finnas centraliserad hos Rädda Barnen och Interpedia men i kommunerna varierar kompetensen. I kommunerna varierar kompetensen ofta enligt hur många adoptioner kommunen i fråga sköter i året. Båda experterna nämner Helsingfors stad som också sköter Vanda stads adoptionsrådgivning, som en kommun där det existerar tillräckligt med adoptionskompetens på grund av mängden adoptioner de sköter. De flesta kommuner köper adoptionsrådgivning av Rädda Barnen. Eriksson hänvisar till sin egna studie *The satisfaction of Finnish adoptive parents with statutory pre-adoption counselling in inter-country adoptions* där det framkommer att nästan hälften av familjerna upplever att de inte får tillräcklig adoptionsrådgivning och framför följande:

“...vilket då tyder på att det inte har funnits tillräckligt med kompetens för att kunna ge en sådan. Så det kanske liksom visar på det att antingen är det väldigt bra eller sen är det ganska skralt.”

Pia Eriksson anser att adoptionskompetensens fördelning i Finland har blivit allt mer polariserad med åren. Hon framför att internationella adoptioner har minskat sedan 2004 vilket lett till att adoptioner i sin helhet blivit färre. På de ställen där det förr utförts några adoptioner i året framför Eriksson att det nuförtiden troligen bara utförs en eller inga adoptioner på flera år. Haimi-Kaikkonen menar dock att kommuner med färre antal adoptioner som har haft samma adoptionsrådgivare i flera år högst antagligen har adoptionskompetens.

Både Haimi-Kaikkonen och Eriksson framför att resurser påverkar var det finns tillräcklig adoptionskompetens. Också efter adoptionen krävs tillräckliga resurser i kommunerna för att kunna fortsätta en eventuell betalningsförbindelse till Rädda Barnen. I de kommuner som sköter adoptionsrådgivningen själva men inte har adoptionskompetens kan det enligt Haimi-Kaikkonen hända att kommunerna inte tillräckligt tidigt satsar tillräckliga resurser på adoptionsrådgivningen, först efter att problemen redan uppstått. Haimi-Kaikkonen kommenterar följande gällande tillräckliga resurser till adoptionsrådgivning inom kommunerna:

“Man kan säga att de kommuner som själva ordnar borde ha en förståelse för att man borde satsa på det. Det är liksom det att det förutsätter att det finns pengar, det handlar alltid om pengar.”

Den grundläggande utbildningen inom social- och hälsovårdsbranschen samt det pedagogiska området innehåller inte tillräcklig undervisning för att en adoptionsrådgivare ska anses vara kompetent. I adoptionsfrågor hänger det på kommuner och organisationer med adoptionskompetens att förse arbetstagaren med tillräcklig fortbildning. Haimi-Kaikkonen framför att otillräcklig fortbildning kan leda till brister i adoptionskompetens på vissa orter.

“Att nog är det en brist i sig, att vem är det som ordnar det? Det är alltid en fråga i sig.”

8.2.2 Regional fördelning av adoptionsrådgivning

När vi började bygga en kartläggning av adoptionstjänsterna i Finland använde vi oss av kategorierna Rädda Barnen, egna adoptionstjänster och information fattas. Orsaken till varför vi inte har inkluderat adoptionstjänstorganet Interpedia i kartläggningen, är för att organisationen inte erbjuder adoptionsrådgivning. Alla kommuner hörde dock inte till någon av dessa kategorier och vi var tvungna att sätta dessa i nya kategorier. För att få en visuell uppfattning över hur adoptionsrådgivningen är fördelad har det skapats en excel-tabell och ett cirkeldiagram. Cirkeldiagrammet är en mer förenklad visualisering med endast 4 kategorier, d.v.s Rädda Barnen, egna, information fattas och övrigt. I Excel-tabellen har dock kategorin egna delats in i kommunens helt egna producerade adoptionstjänster och andra kommuner som erbjuder dessa egna producerade adoptionstjänster. Kategorin övrigt innebär också ett specialfall och serviceproducenter.

Etelä-Karjala	Etelä-Pohjanmaa	Etelä-Savo	Helsingin ja Uudenm	Itä-Savo	Kainuu	Kanta-Häme
Eksote	EpsHP	Essote	HUS	Sosteri		Khshp
Lappeenranta	Alajärvi	Hirvensalmi	Askola	Enonkoski	Hyrynsalmi	Forssa
Lemi	Alavus	Joroinen	Espoo	Rantasalmi	Kuhmo	Hattula
Luumäki	Evijärvi	Juva	Hanko	Savonlinna	Kajaani	Hausjärvi
Imatra	Ilmajoki	Kangasniemi	Helsinki	Sulkava	Paltamo	Humpplila
Parikkala	Isojoki	Mikkeli	Hyvinkää		Ristijärvi	Hämeenlinna
Rautjärvi	Isokyrö	Mäntyharju	Inkoo		Sotkamo	Janakkala
Ruokolampi	Karjajoki	Pertunmaa	Järvenpää		Suomussalmi	Jokioinen
Savitaipale	Kauhajoki	Pieksämäki	Karkkila		Puolanka	Loppi
Taipalsaari	Kauhava	Puumala	Kauniainen			Riihimäki
	Kuortane		Kerava			Tammela
	Kurikka		Kirkkonummi			Ypäjä
	Lappajärvi		Lapinjärvi			
Rädda Barnen 160	Lapua		Lohja			
Egna 19	Seinäjoki		Loviisa			
Annan kommun erbjuder 7	Soini		Mäntsälä			
Information fattas 115	Teuva		Nurmijärvi			
Serviceproducent 7	Vimpeli		Pornainen			
Rädda Barnen och Egna 1	Ähtäri		Porvoo			
			Raasepori			
			Sipoo			
			Siuntio			
			Tuusula			
			Vantaa			
			Vihti			

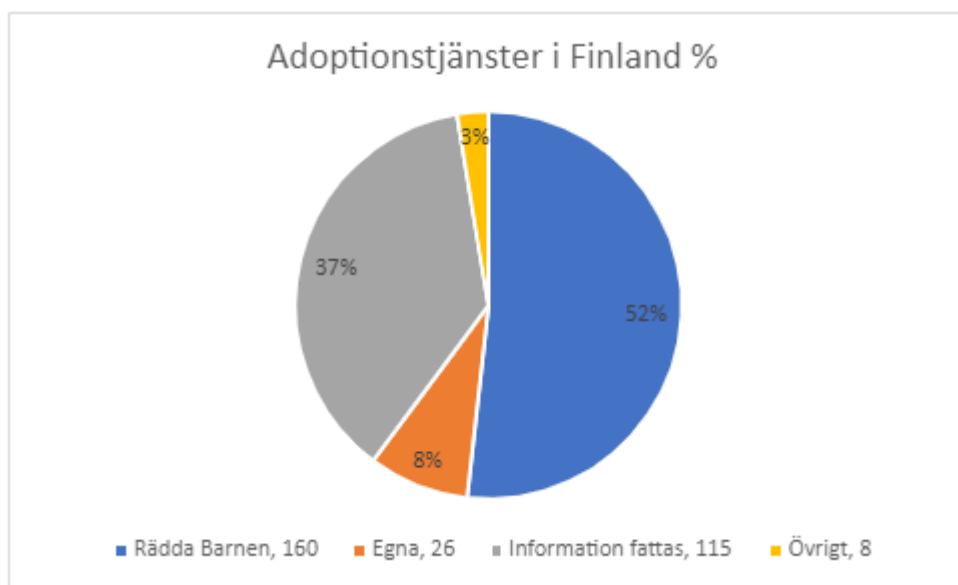
Keski-Suomi	Keski-Pohjanmaa	Kymmenlaakso	Lappi	Länsi-Pohja	Pirkanmaa	Pohjois-Karjala
Kshp	Soite	Kymsote	Lshp	Lpshp	Tays	Siunsote
Hankasalmi	Halsua	Hamina	Enontekiö	Kemi	Akaa	Heinävesi
Joutsa	Kannus	Kotka	Inari	Keminmaan	Hämeenkyrö	Ilomantsi
Jyväskylä	Kaustinen	Kouvola	Kemijärvi	Simo	Ikaalinen	Joensuu
Kannonkoski	Kokkola	Miehikkälä	Kittilä	Tervola	Juupajoki	Juuka
Karstula	Kruunupyö	Pyhtää	Kolari	Tornio	Jämsä	Kitee
Keuruu	Lestijärvi	Virolahti	Muonio	Ylitornio	Kangasala	Kontiolahti
Kinnula	Perho		Pelkosenniemi		Kihniö	Lieksa
Kivijärvi	Reisjärvi		Pello		Kuhmoinen	Liperi
Konnevesi	Toholampi		Posio		Lempäälä	Nurmes
Kyyjärvi	Veteli		Ranua		Mänttä-Vilppula	Outokumpu
Laukaa			Rovaniemi		Nokia	Polvijärvi
Luhanka			Salla		Orivesi	Rääkkylä
Multia			Savukoski		Parkano	Tohmajärvi
Muurame			Sodankylä		Pirkkala	
Petäjävesi			Utsjoki		Pälkäne	
Pihtipudas					Ruovesi	
Saarijärvi					Sastamala	
Toivakka					Tampere	
Uurainen					Urjala	
Viitasaari					Valkeakoski	
Äänekoski					Vesilahti	
					Virrat	
					Ylöjärvi	

Pohjois-Pohjanmaa	Pohjois-Savo	Päijät-Häme	Satakunta	Vaasa	Varsinais-Suomi	Åland
PPSHP	Psshp	Phhyky	Satasairaala	Vshp	Vsshp	Åhs
Alavieska	Iisalmi	Asikkala	Eura	Kaskinen	Aura	Brändö
Haapajärvi	Kaavi	Hartola	Eurajoki	Korsnäs	Kaarina	Eckerö
Haapavesi	Keitele	Heinola	Harjavalta	Kristiinankaupunki	Kemiönsaari	Finström
Hailuoto	Kiuruvesi	Hollola	Huittinen	Laihia	Koski Tl	Föglö
Ii	Kuopio	Iitti	Jämijärvi	Luoto	Kustavi	Geta
Kalajoki	Lapinlahti	Kärkölä	Kankaanpää	Maalahti	Laitila	Hammarland
Kempele	Leppävirta	Lahti	Karvia	Mustasaari	Lieto	Jomala
Kuusamo	Pielavesi	Myrskylä	Kokemäki	Närpiö	Loimaa	Kumlinge
Kärsämäki	Rautalampi	Orimattila	Merikarvia	Pedersören kunta	Marttila	Kökar
Liminka	Rautavaara	Padasjoki	Nakkila	Pietarsaari	Masku	Lemland
Lumijoki	Siilinjärvi	Pukkila	Pomarkku	Uusikaarlepyy	Mynämäki	Lumparland
Merijärvi	Sonkajärvi	Sysmä	Pori	Vaasa	Naantali	Mariehamn
Muhos	Suonenjoki		Rauma	Vöyri	Nousiainen	Saltvik
Nivala	Tervo		Siikainen		Oripää	Sottunga
Oulainen	Tuusniemi		Säkylä		Paimio	Sund
Oulu	Varkaus		Ulvila		Parainen	Vårdö
Pudasjärvi	Vesanto				Punkalaidun	
Pyhäjoki	Vieremä				Pyhärinta	
Pyhäjärvi					Pöytyä	
Pyhäntä					Raisio	
Raahe					Rusko	
Sievi					Salo	
Siikajoki					Sauvo	
Siikalatva					Somero	
Taivalkoski					Taivassalo	
Tyrnävä					Turku	
Utajärvi					Uusikaupunki	
Vaalaja					Vehmaa	
Ylivieska						

Sammanlagt hittade vi 160 kommuner som köper av Rädda Barnen. Till dessa 160 hör också Ålands 16 kommuner även dock det på sidan Kommunernas socialtjänst k.f. står att: "Du som överväger adoption kan ta kontakt med en av våra barnatillsyningsmän vid KST. Du kan också ta kontakt med Rädda Barnen direkt". En del av dessa 160 kommuner går via en ansvarskommun som sedan köper av Rädda Barnen. En sådan ansvarskommun är till exempel Åbo som ansvarar för bland annat Auras adoptionstjänst och Kouvola som ansvarar för kommunerna i Kymmenedalen. I den andra bilagan behövde kategorin "serviceproducent" tilläggas då kommunerna i sjukvårdsdistriktet Kajanalands, förutom Puolango, ska gå via en barnatillsyningsman för att göra en adoptionsutredning innan barnatillsyningsmannen skriver en betalningsförbindelse till "en utomstående serviceproducent". I cirkeldiagrammet är dessa sju kommuner under kategorin övrigt.

Vi hittade information om att 26 och en halv kommuner erbjuder egna adoptionstjänster eller får tjänsten av en kommun som själv ordnar. Till dessa 26 och en halv kommuner hör Södra-Karelen 9 kommuner. Helsingfors, Idensalmi, Närpes, Parkano, Jakobstad, Björneborg, Posio och Vasa erbjuder fullständigt egen adoptionsrådgivning till sina invånare. Sedan finns det kommuner som får adoptionsrådgivning av dessa. Idensalmi erbjuder adoptionsrådgivning åt Sonkajärvi, Kiuruvesi och Vieremä och Helsingfors erbjuder åt Vanda. Jakobstad erbjuder åt Nykarleby, Larsmo och Pedersöre samt svensk adoptionsrådgivning åt Korsholm medan den finska adoptionsrådgivningen ordnas av Rädda

Barnen, som Seinäjoki ansvarar för. I bilagorna föll Korsholm därför under kategorin övrigt eller Rädda Barnen och egna. Därtill finns det ännu två kommuner som möjligen helt själva erbjuder adoptionsrådgivning. På Kristinestads kommun sida står det inte rakt ut att de ordnas egen adoptionsrådgivning men på deras nätsida finns det information om vad en adoptionsrådgivning går ut på och kontaktinformation. På Konnevesis kommun sida står det att om man vill ha adoptionsrådgivning så ska man ta kontakt med barnatillsyningsmannen.

I Finland finns det 309 kommuner och 160 av dessa kommuner köper adoptionstjänster från Rädda Barnen, vilket utgör 52% av alla kommuner. 26 kommuner endera erbjuder själva adoptionstjänster eller erbjuds av en annan kommun, vilket endast är 8% av alla kommuner. Av dessa 26 kommuner finns det sju kommuner som blir erbjudna tjänsten av en annan kommun. I Södra-Karelen sjukvårdsdistrikt är det oklart om alla nio kommuner i distriktet erbjuder adoptionstjänster eller om det endast är en kommun. Till vår vetskap är det alltså möjligtvis endast 10 kommuner som erbjuder helt egenproducerad adoptionstjänst, i hela Finland. Det finns 8 kommuner som faller under kategorin övrigt, d.v.s. Korsholm som beroende på klientens modersmål endera får adoptionstjänster producerade av Jakobstad eller köpta via Seinäjoki. Därtill faller också de sju kommunerna som köper av en "utomstående serviceproducent" under kategorin övrigt. Denna kategori utgör 3% av alla kommuner. Resterande 37% eller 115 kommuner faller under kategorin information fattas.

Slutledningsvis kan det konstateras att en betydligt större andel av kommunerna i landet köper sina adoptionstjänster av Rädda Barnen, istället för att producera egen adoptionstjänst.

Resultatet tyder dessutom på att majoriteten av adoptionskompetensen i landet hittas inom Rädda Barnen och inte inom kommunerna.

9 Avslutande diskussion

Denna studie hade som syfte att ta reda på vilken adoptionskompetens adoptionsrådgivare innehar och hur adoptionskompetensen är fördelad i Finland. Målsättningen med studien var att bidra till den bristfälliga adoptionsforskningen i Finland och att få uppdaterad information från experter inom adoption. Genom två expertintervjuer har vi framställt hurdan adoptionskompetens adoptionsrådgivare har och hur adoptionskompetensen är fördelad i Finland. För att svara på hur adoptionskompetensen är fördelad i Finland har vi även utfört en kartläggning över vilka kommuner i Finland som erbjuder egna adoptionstjänster och vilka som köper tjänster av Rädda Barnen. Genom expertintervjuerna identifierade vi fem följande kategorier som beskriver kompetensen en adoptionsrådgivare bör inneha: färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar. Kategorierna följde Kerstin Keens (2002) kompetensteori. I båda expertintervjuerna med Aulikki Haimi-Kaikkonen och Pia Eriksson går det att urskilja de tidigare nämnda fem kategorierna, vilket förstärker studiens resultat. Studiens resultat är dessutom i enlighet med den tidigare insamlade litteraturen som utgör studiens tredje och fjärde kapitel, vilket också förstärker resultatets reliabilitet. Något den tidigare litteraturen inte fokuserar på som ett område en adoptionsrådgivare bör behärska är kunskap om mental hälsa. Aulikki Haimi-Kaikkonen framför i sin intervju att det behövs mera kunskap och diskussion kring detta ämne. I studiens kartläggning över vilka kommuner i Finland som erbjuder egna tjänster efter adoptionen och vilka som köper tjänster av Rädda Barnen framkommer det att 52% av Finlands kommuner köper adoptionsrådgivning av Rädda Barnen och att 8% ordnar adoptionsrådgivning själva eller erbjuder av en annan kommun. Information gällande 37% av Finlands kommuner saknas efter internetsökningar. Faktumet att så många kommuner saknar information om huruvida de erbjuder adoptionstjänster själva eller inte, visar på hur bristfällig och ojämlig tillgången till information gällande adoption är. Precis som kartläggningen framställer framför Haimi-Kaikkonen och Eriksson att adoptionskompetensen är ojämt fördelad i Finland. Den ojämna fördelningen beror enligt experterna på varierande mängd adoptioner i olika områden, otillräcklig erfarenhet inom arbetet med adoption, bristfälliga resurser och otillräcklig tillgång till utbildning inom adoptionsfrågor.

Resultaten på denna studie tyder på att det kan vara utmanande att skaffa sig adoptionskompetensen som krävs för att kunna arbeta som adoptionsrådgivare. Adoptionsrådgivarens kompetens bör enligt Social- och hälsovårdsministeriet (SHM, 2013) basera sig på dennes utbildning och en gedigen arbetserfarenhet. Med tanke på att utbildningen inom social- och hälsovårdsbranschen samt det pedagogiska området i många fall inte innehåller utbildning i adoptionsfrågor leder det till att arbetsgivaren ansvarar över att den anställde innehar tillräcklig adoptionskompetens. Aulikki Haimi-Kaikkonen uttryckte att det i rekryteringen för adoptionsrådgivare är önskvärt att den sökande har en uppfattning om arbetsbilden och att det också är önskvärt att en socialarbetare som börjar som adoptionsrådgivare inte behöver börja ensam. Utbildningen inom social- och hälsovårdsbranschen samt det pedagogiska området gör det utmanande för en arbetssökande att inneha en tillräcklig uppfattning av arbetsbilden, som adoptionsrådgivare, för att inte tala om den gedigna arbetserfarenheten som SHM framför att en adoptionsrådgivare bör ha för att vara kompetent.

Att arbetsplatsen ansvarar för adoptionsrådgivarens kompetens kan anses vara ohållbart eftersom det verkar leda till ojämnt fördelad adoptionskompetens. Beroende på om kommunen lägger resurser på egen fortbildning eller inte påverkas adoptionsrådgivarens möjligheter till att införskaffa och upprätthålla tillräcklig adoptionskompetens. Med eftersträvan till ökad jämlikhet i åtanke kunde man argumentera att ansvaret gällande fortbildningar borde existera på nationell nivå istället för på kommunal nivå. Eventuellt kunde en sådan lösning påverka jämlikheten, fördelningen och kvaliteten av adoptionskompetensen positivt.

Vid förberedandet av denna studie hade det förekommit att inte endast socialarbetare jobbar med adoptionsfrågor. Det hade framkommit att socialhandledare kan jobba med eftertjänster. Under framställandet av kartläggningen hittades det också kontaktuppgifter till barnatillsyningsmän. Detta är något som väckte frågor hos oss eftersom det enligt adoptionslagen ska vara en utbildad socialarbetare som får tillhandahålla adoptionsrådgivning. En socialhandledares utbildning består dock av en socionomutbildning på yrkeshögskolenivå och inte universitetsnivå. Även dock en barnatillsyningsman innehar utbildning på universitetsnivå så är det inte sagt att de har utbildning i socialt arbete, eftersom barnatillsyningsmän dessutom kan ha juristutbildning. Den bristfälliga informationen på nätet ledde till att vi endast fick svar på dessa frågor då vi var i kontakt med Haimi-Kaikkonen. Hon förklarade att socialhandledare inte sköter adoptionsrådgivningen men att de nog kan

jobba med tjänster efter adoptionen, därtill kan en barnatillsyningsman förse adoptionssökande med adoptionsrådgivning men endast om hen besitter utbildning i socialt arbete.

Kartläggningen över vilka kommuner i Finland som erbjuder egna tjänster efter adoptionen och vilka som köper tjänster av Rädda Barnen är på grund av bristfällig tillgång till information ofullständig, vilket utgör en brist i denna studie. Den bristfälliga tillgången beror på kommunernas oklara information på deras hemsidor eller också obefintlig information. Ett exempel på missvisande information vi stötte på under kartläggningen är att vi från början fick uppfattningen av att Kymmenedalen erbjuder egen adoptionstjänst, men i ett senare skede fick veta att landskapet i själva verket köper av Rädda Barnen. Trots att kartläggningens ofullständighet utgör en brist i denna studie kan kartläggningen ses som ett bevis på att tillgängligheten till information om adoptionstjänster är ojämlik i Finland. Dessutom har en liknande kartläggning inte förr gjorts, vilket gör kartläggningen till ett viktigt steg i vidare forskning kring den ojämlika tillgången till information gällande adoption.

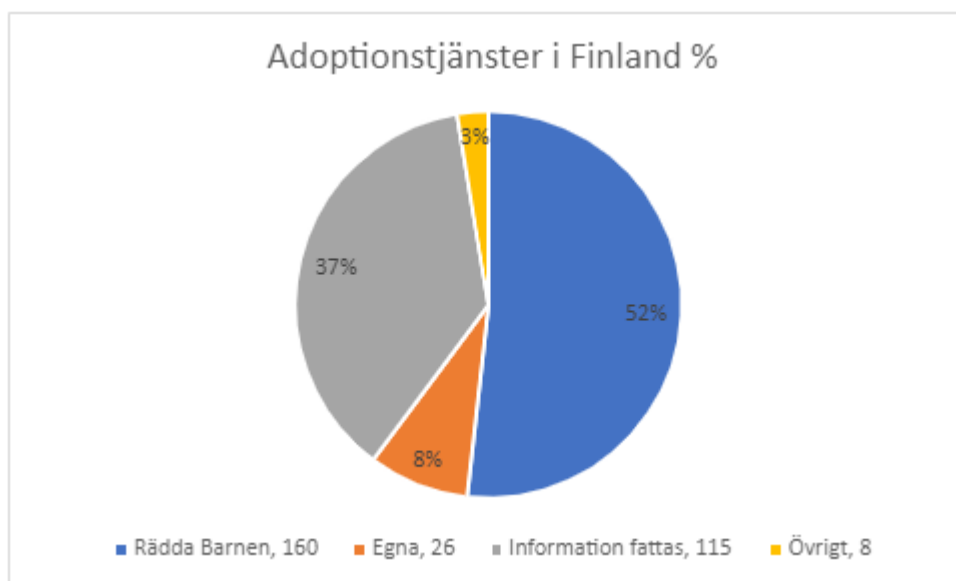
9.1. Idéer för utveckling

Studien skulle kunna utvecklas genom att göra en fullständig kartläggning för att få en tydligare bild av fördelningen. I fortsatt forskning om adoptionskompetensen i Finland kunde det vara värt att intervjua fler experter inom ämnet adoption. Ett förslag skulle vara att intervjua Sanna Mäkipää som också deltagit i utförandet av Vahke-projektet och som fortfarande jobbar med att förstärka adoptionskompetensen i landet. Det kunde också vara befogat att utföra en praktikforskning tillsammans med en kommun som själv erbjuder adoptionstjänster. Ett annat förslag är att fortsätta från Erikssons m.fl. (2015) forskning och ta reda på hurdan adoptionskompetens de adoptionssökande upplever att adoptionsrådgivare har och hur adoptionskompetensen kan utvecklas för att gynna dem. För att få en bredare syn på vad adoptionskompetens kan innebära skulle det också vara värt att utföra en studie som analyserar adoptionskompetensen på en internationell nivå.

Det kan även löna sig att utveckla adoptionskompetensen på en praktisk nivå istället för endast en teoretisk. Några förslag på detta skulle till exempel kunna vara att sätta mer resurser på adoptionsarbetet i kommunerna så att utbudet och fördelningen av

adoptionstjänsterna är mer jämlikt i landet. Det kan också vara lönsamt att upprätthålla och investera i fortbildningen för adoptionstjänstgivare i kommunen. Dock ansågs det redan år 2008–2009 i samband med Vahke-projektet att fortbildningar också borde erbjudas åt andra professionella som kan komma i kontakt med adoptionstjänstfrågor i sitt arbete, till exempel daghemspersonal, lärare, hälsovårdare och familjerådgivare. Ett annat förslag för att öka på adoptionstjänstkompetensen är att ge bättre möjligheter att specialisera sig i adoptionstjänstärenden inom utbildningen i social- och hälsovårdsbranschen samt pedagogiken. Även dock utbildningen inte kan ge tillräcklig adoptionstjänstkompetens så anser ändå Haimi-Kaikkonen att utbildning inom adoptionstjänstfrågor kan väcka intresset för att lära sig mer inom området. Vi hoppas att denna rapport också ska kunna fungera som en intresseväckare och upplysa den specialkunskap och kompetens som adoptionstjänstgivare behöver i sitt arbete.

Bilaga 1: Cirkeldiagram kartläggning

Bilaga 2: Kartläggningen enligt sjukvårdsdistrikt

Etelä-Karjala	Etelä-Pohjanmaa	Etelä-Savo	Helsingin ja Uudenm	Itä-Savo	Kainuu	Kanta-Häme
Eksote	EpsHP	Essote	HUS	Sosteri		Khshp
Lappeenranta	Alajärvi	Hirvensalmi	Askola	Enonkoski	Hyrynsalmi	Forssa
Lemi	Alavus	Joroinen	Espoo	Rantasalmi	Kuhmo	Hattula
Luumäki	Evijärvi	Juva	Hanko	Savonlinna	Kajaani	Hausjärvi
Imatra	Ilmajoki	Kangasniemi	Helsinki	Sulkava	Paltamo	Humppila
Parikkala	Isojoki	Mikkeli	Hyvinkää		Ristijärvi	Hämeenlinna
Rautjärvi	Isokyrö	Mäntyharju	Inkoo		Sotkamo	Janakkala
Ruokolahti	Karjoki	Pertunmaa	Järvenpää		Suomussalmi	Jokioinen
Savitapaipale	Kauhajoki	Pieksämäki	Karkkila		Puolanka	Loppi
Taipalsaari	Kauhava	Puumala	Kauniainen			Riihimäki
	Kuortane		Kerava			Tammela
	Kurikka		Kirkkonummi			Ypäjä
	Lappajärvi		Lapinjärvi			
Rädda Barnen 160	Lapua		Lohja			
Egna 19	Seinäjoki		Loviisa			
Annan kommun erjuder 7	Soini		Mäntsälä			
Information fattas 115	Teuva		Nurmijärvi			
Serviceproducent 7	Vimpeli		Pornainen			
Rädda Barnen och Egna 1	Ähtäri		Porvoo			
			Raasepori			
			Sipoo			
			Siuntio			
			Tuusula			
			Vantaa			
			Vihti			

Keski-Suomi	Keski-Pohjanmaa	Kymmenlaakso	Lappi	Länsi-Pohja	Pirkanmaa	Pohjois-Karjala
KssHP	Soite	Kymsote	Lshp	Lpshp	Tays	Siunsote
Hankasalmi	Halsua	Hamina	Enontekiö	Kemi	Akaa	Heinävesi
Joutsa	Kannus	Kotka	Inari	Keminmaan	Hämeenkyrö	Iloantsi
Jyväskylä	Kaustinen	Kouvola	Kemijärvi	Simo	Ikaalinen	Joensuu
Kannonkoski	Kokkola	Miehikkälä	Kittilä	Tervola	Juupajoki	Juuka
Karstula	Kruunupyy	Pyhtää	Kolari	Tornio	Jämsä	Kitee
Keuruu	Lestijärvi	Virolahti	Muonio	Ylitornio	Kangasala	Kontiolahti
Kinnula	Perho		Pelkosenniemi		Kihniö	Lieska
Kivijärvi	Reisjärvi		Pello		Kuhmoinen	Liperi
Konnevesi	Toholampi		Posio		Lempäälä	Nurmes
Kyyjärvi	Veteli		Ranua		Mänttä-Vilppula	Outokumpu
Laukaa			Rovaniemi		Nokia	Polvijärvi
Luhanka			Salla		Orivesi	Rääkkylä
Multia			Savukoski		Parkano	Tohmajärvi
Muurame			Sodankylä		Pirkkala	
Petäjävesi			Utsjoki		Pälkäne	
Pihtipudas					Ruovesi	
Saarijärvi					Sastamala	
Toivakka					Tampere	
Uurainen					Urjala	
Viitasaari					Valkeakoski	
Äänekoski					Vesilähti	
					Virrat	
					Ylöjärvi	

Pohjois-Pohjanmaa	Pohjois-Savo	Päijät-Häme	Satakunta	Vaasa	Varsinais-Suomi	Åland
PPSHP	Psshp	Phhyky	Satasairaala	Vshp	Vsshp	Åhs
Alavieska	Iisalmi	Asikkala	Eura	Kaskinen	Aura	Brändö
Haapajärvi	Kaavi	Hartola	Eurajoki	Korsnäs	Kaarina	Eckerö
Haapavesi	Keitele	Heinola	Harjavalta	Kristiinankaupunki	Kemiönsaari	Finström
Hailuoto	Kiuruvesi	Hollola	Huittinen	Laihia	Koski Tl	Föglö
Ii	Kuopio	Iitti	Jämijärvi	Luoto	Kustavi	Geta
Kalajoki	Lapinlahti	Kärkölä	Kankaanpää	Maalahti	Laitila	Hammarland
Kempele	Leppävirta	Lahti	Karvia	Mustasaari	Lieto	Jomala
Kuusamo	Pielavesi	Myrskylä	Kokemäki	Närpiö	Loimaa	Kumlinge
Kärsämäki	Rautalampi	Orimattila	Merikarvia	Pedersören kunta	Marttila	Kökar
Liminka	Rautavaara	Padasjoki	Nakkila	Pietarsaari	Masku	Lemland
Lumijoki	Siilinjärvi	Pukkila	Pomarkku	Uusikaarlepyy	Mynämäki	Lumparland
Merijärvi	Sonkajärvi	Sysmä	Pori	Vaasa	Naantali	Mariehamn
Muhos	Suonenjoki		Rauma	Vöyri	Nousiainen	Saltvik
Nivala	Tervo		Siikainen		Oripää	Sottunga
Oulainen	Tuusniemi		Säkylä		Paimio	Sund
Oulu	Varkaus		Ulvila		Parainen	Vårdö
Pudasjärvi	Vesanto				Punkalaidun	
Pyhäjoki	Vieremä				Pyhärinta	
Pyhäjärvi					Pöytyä	
Pyhäntä					Raisio	
Raahe					Rusko	
Sievi					Salo	
Siikajoki					Sauvo	
Siikalatva					Somero	
Taivalkoski					Taivassalo	
Tyrnävä					Turku	
Utajärvi					Uusikaupunki	
Vaal?a					Vehmaa	
Ylivieska						

Bilaga 3: Intervjuguide

1. Vilken är din professionella relation till adoptionsfrågor för tillfället?
2. Hurdan adoptionskompetens har adoptionsrådgivare i Finland?
3. Är lagen tillräckligt tydlig gällande vilken kompetens som krävs?
4. Varför är adoptionskompetens viktig hos adoptionsrådgivare?
5. Upplever du att den grundläggande utbildningen inom social- och hälsovårdsbranschen samt det pedagogiska området innehåller tillräcklig undervisning i adoptionsfrågor? Hurdan utbildning har du själv fått i adoptionsfrågor?
6. Anser du att erfarenhet är viktig inom adoptionsrådgivning och i så fall hurdan erfarenhet?
7. Erbjuds alltid kompletterande fortbildning i adoption på arbetsplatsen om man arbetar med adoption?
8. Hur upprätthålls adoptionsrådgivarnas färdigheter?
9. Hurdant professionellt kontaktnät har en adoptionsrådgivare tillgång till?
10. Använder adoptionsrådgivare särskilda metoder eller ett visst material i arbetet? (handböcker)
11. Finns det en gemensam värdegrund som adoptionsrådgivare handlar utifrån?

Specifika frågor till Pia

1. Hurdan forskning kunde gynna och stöda adoptionsrådgivares kunskapsbas?
2. I din praktikforskning "den processartade adoptionsrådgivningen" kom det fram att socialarbetarna använder sig av ett reflektivt arbetssätt. Hurdan erfarenhet och kompetens krävs det för att kunna använda detta arbetssätt?
3. På vilket sätt förändrade VAHKE-projektet arbetet på adoptionsfältet?

Specifika frågor till Aulikki

1. I VAHKE- projektet framkommer det att specialkompetens i adoptionsfrågor främst förekommer i adoptionstjänstorgan och är relativt bristfällig i kommunerna. Vad är din uppfattning om detta, anser du att kommunerna kan erbjuda specialkompetens åt sina arbetare i dagens läge?
2. Används den finska handboken från 2012 och handboken Intercountry Adoption Convention: Guide to Good Practice i adoptionsarbetet?

Bilaga 4: Inbjudan till expertintervju

Kutsu asiantuntijahaastatteluun

Käytäntötutkimus

Aloitimme tekemään käytäntötutkimusta syksyllä 2021 Helsingin yliopiston järjestämän sosiaalityön käytäntötutkimuskurssin yhteydessä. Alun perin tutkimusta tehtiin yhteistyönä Adoptioperheet ry:n kanssa. Yhteistyö jouduttiin keskeyttämään koska heidän toivottu tutkimus oli enemmän aikaa- ja resursseja vaativa, kun se mikä on mahdollista käytäntötutkimuksen raameissa. Ennen kun yhteistyö päättyi, aloitimme alkukartoituksen tekemisen, joka käsittelee mitkä kunnat itse antavat adoptiopalveluja ja mitkä ostavat Pelastakaa Lapset ry:ltä. Alkukartoituksessa tuli ilmi, että suurin osa kunnista ostaa palveluja Pelastakaa Lapset ry:ltä. Kun siirryimme käytäntötutkimuksesta oman tutkimuksen tekemiseen, syntyi kysymys siitä miksi ainoastaan muutama kunta järjestää adoptiopalveluja itse. Meille syntyi hypoteesi siitä, että ainoastaan muutamilla sosiaalityöntekijöillä on tarpeeksi adoptio-osaamista. Tämän takia haluamme selvittää adoptioeuvonantajien virkakelpoisuutta ja adoptio-osaamisen tärkeyttä. Saadaksemme vastauksia kysymyksiimme, suoritamme kirjallisuuskatsauksen ja asiantuntijahaastattelut.

Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoptioeuvonantajien koulutusta ja tietämystä Suomessa. Suoritamme laadullisen menetelmätriangulaation saadaksemme seuraaviin tutkimuskysymyksiin vastaukset:

1. Miksi adoptioeuvonantajien adoptio-osaaminen on tärkeää?
2. Minkälaista adoptiotietämystä adoptioeuvonantajilla on Suomessa?

Käyttämämme kirjallisuus

Suomalainen kirjallisuus adoptioeuvonnasta ja adoptiotietämyksestä on rajallinen. Tämän takia olemme päättäneet analysoida monipuolista materiaalia saadaksemme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Käytämme muun muassa lakitekstejä, VAHKE-hanketta, sosiaali- ja terveysministeriön adoptioeuvonnan käsikirjaa, adoptiolautakunnan toimintaraportteja ja Pia Erikssonin tutkimusta.

Ainoa Suomessa julkaistu adoptio- ja terveystieteiden käsikirja on sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu vuodelta 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa adoptio- ja terveystieteiden suunnittelusta, ohjaamisesta ja seurannasta. Käsikirjan tarkoituksena on opastaa kuntia ja adoptiovirastoja adoptio- ja terveystieteiden tarjonnassa.

Adoptiolautakunta järjestää vuosittain adoptiokoulutuksen, joka on ensisijaisesti suunnattu adoptio- ja terveystieteiden tarjoajille ja kansainvälisille adoptiopalvelu- ja yhteistyöorganisaatioille. Yhteenveto koulutuksen sisällöstä esitetään toimintakertomuksissa. Valviran verkkosivuilta löytyvät toimintakertomukset vuosilta 2016–2020.

VAHKE-hanke, Valtakunnallinen adoptio-osaamisen turvaaminen ja kehittäminen, toteutui vuosina 2006–2009. Tavoitteena oli kehittää ja turvata adoptio- ja terveystieteiden sekä adoptio- ja terveystieteiden kanssa työskentelevien tahojen adoptio-osaamista.

Pia Erikssonin käytäntötutkimuksessa, *Den processartade adoptionsrådgivningen* (Prosessimainen adoptio- ja terveystieteiden ohjaus), Eriksson kartoittaa kokeneiden sosiaalityöntekijöiden tietämystä adoptio- ja terveystieteiden ohjauksesta. Tutkimuksessa haastatellaan sosiaalityöntekijöitä ja dokumentoidaan toimivia työmallia onnistuneeseen ohjaukseen.

Miksi otamme sinuun yhteyttä

Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää, miten adoptio-osaamista ylläpidetään nykytilanteessa. Haluamme siitä syystä kutsua sinut asiantuntijahaastatteluun. Näkemyksemme mukaan pystyisit antamaan arvokasta tietoa ja ymmärrystä adoptio- ja terveystieteiden koulutuksesta sekä jatkokoulutuksesta. Koska olet ollut mukana aktiivisena osapuolena valtakunnallisessa VAHKE-hankkeessa sekä osallistunut adoptiolautakunnan vuosittaiseen koulutukseen olemme sitä mieltä, että sinulla on erinomaista asiantuntemusta tutkimusaiheesta. VAHKE-hankkeesta on jo kulunut aikaa ja siksi olisi tärkeää saada mukaan ajankohtaista tietoa tutkimuksemme empiiriseen osaan, henkilöltä joka työksensä käsittelee adoptioasioita. Et kuitenkaan tulisi edustamaan nykyistä työpaikkaasi, vaan tulisit vastaamaan kysymyksiin pitkän adoptio- ja terveystieteiden työkokemuksesi perusteella. Haluamme myös korostaa, että tutkimuksessa ei voi pysyä anonyyminä, koska asiantuntijahaastattelu toimii jatkona hankkeisiin, joihin olet osallistunut.

Haastattelutilaisuus

Asiantuntijahaastattelu toteutuisi Zoomin kautta ja kestäisi enintään 1,5 tuntia. Haastattelu litteroidaan ja analysoidaan. Teemme sisältöanalyysin, mikä tarkoittaa, että keskeinen sisältö tematisoidaan ja luokitellaan esitettäväksi tutkimuksen tuloksissa.

Haastatteluajan ehdotukset:

17.12

20.12

3.1-7.1

Haastatteluaiheet

Adoptioneuvonantajan koulutus

Asiantuntijan koulutus ja pätevyys

Jatkokoulutus

VAHKE- Hanke

Lähteet

Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Brantberg, B, Eriksson, P, Haimi-Kaikkonen, A, Montonen, M, Mäkipää, S. & Uimonen, E. (2009) Slutrapport för projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (VAHKE). FSKC Rapporter 7. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Eriksson, P.K. (2007) Den processartade adoptionsrådgivningen. FSKC rapporter 1. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Keen, K. (2002). *Kompetens vad är det?* Malmö: IDMANS förlag

Repstad, P., (2007) *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*.

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) (2013) Adoptionsrådgivning: handbok för adoptions-

rådgivare Handböcker 2013:21, Social- och hälsovårdsministeriet. Helsingfors: Edita.

Valvira. Adoptiolautakunnan toimintakertomukset 2016-2020.

<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/adoptio>

Inbjudan till expertintervju

Praktikforskning i socialt arbete

I samband med kursen praktikforskning i socialt arbete som ordnas av Helsingfors universitet började vi hösten 2021 utföra en praktikforskning. Studien fick sin början som ett samarbete med Adoptivfamiljer rf. Dock avbröts tyvärr samarbetet på grund av att föreningen önskade en studie som krävde mer tid och resurser än vad som är möjligt innanför ramarna av en praktikforskning. Innan avslutat samarbete hade vi påbörjat en kartläggning över vilka kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster och vilka kommuner som köper av Rädda Barnen. I kartläggningen framkommer det att det inte finns många kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster. Då vi väl övergick från en praktikforskning till en självständig studie, intresserade vi oss av varför det är så få kommuner som själva erbjuder adoptionstjänster. En hypotes vi kom fram till är att det kanske inte finns tillräckligt med socialarbetare med adoptionskompetens. Med detta som grund har vi valt att utföra en litteraturinsamling och expertintervjuer för att få en inblick i hurdan yrkeskompetens adoptionsrådgivare har och varför adoptionskompetens är viktigt.

Syftet och forskningsfrågorna

Syftet med denna studie är att ta reda på vilken utbildning och kunskap adoptionsrådgivare i Finland har. Vi kommer utföra en kvalitativ metodtriangulering för att kunna svara på följande forskningsfrågor:

Varför är adoptionskompetens viktig hos adoptionsrådgivare?

Hurdan adoptionskompetens har adoptionsrådgivare i Finland?

Litteraturen vi använder

Den finländska litteraturen om adoptionsrådgivning och adoptionskompetens är begränsad. Vi har därför valt att analysera ett mångsidigt material för att få svar på våra forskningsfrågor. Vi kommer att använda bland annat lagtexter, VAHKE projektet, Social- och hälsovårdsministeriets handbok för adoptionsrådgivning, adoptionsnämndens verksamhetsberättelser och Pia Erikssons forskning.

Den enda handboken för adoptionsrådgivning som givits ut i Finland är social- och hälsovårdsministeriets publikation från år 2013. Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för planering, vägledning och övervakning av adoptionsrådgivning. Handboken har som syfte att vägleda kommuner och adoptionsbyråer i erbjudandet av adoptionsrådgivning.

Adoptionsnämnden arrangerar årligen adoptionsutbildning som i första hand riktas till tillhandahållare av adoptionsrådgivning och internationella adoptionstjänstorgan. En sammanfattning av utbildningens innehåll framställs i verksamhetsberättelserna. På Valviras hemsidor finns verksamhetsberättelser från år 2016–2020.

VAHKE-projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption pågick under år 2006–2009. Målet var att utveckla och trygga adoptionskompetensen för adoptionsrådgivare och övriga instanser som arbetar med adoptivfamiljer.

I Pia Erikssons praktikforskning Den processartade adoptionsrådgivningen ligger fokus på att kartlägga den kunskap om adoptionsrådgivning som erfarna socialarbetare har. I forskningen dokumenteras arbetsmodeller för en lyckad rådgivning genom intervjuer med socialarbetare.

Metoder och teoretisk referensram

Vår studie går att beskriva som en metodtriangulering, eftersom vi använder oss av två olika metoder för att bäst kunna svara på forskningsfrågorna. Vi kommer i en litteraturinsamling gå igenom det redan existerande materialet och kombinera detta med expertintervjuer. Bryman (1997) beskriver hur användningen av flera olika metoder i en forskning kan kallas för metodtriangulering. I denna studie kombinerar vi två kvalitativa metoder och använder oss av både primär och sekundär data. Bryman lyfter fram att metodtriangulering som metod gynnar både analysen och tolkningen eftersom det tillför studien en bredare syn på fenomenet som undersöks och därmed höjer på kvaliteten.

För att samla ihop sekundärdata använder vi oss av litteraturinsamling och för insamlingen av primärdata använder vi oss av expertintervjuer. Repstad (2007) lyfter fram hur expertintervjuer ger respondenterna ett tillfälle att uttrycka sig om ett visst ämne och dela med sig av den kunskapen de besitter.

Som teoretisk referensram till arbetet använder vi oss av Kerstin Keens (2002) kompetensteori. Keen beskriver hur kompetens består av färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar. Då en individ använder sig av alla dessa kan hen agera kompetent enligt Keen.

Varför vi tar kontakt med dig

När det kommer till adoptionsforskning i Finland är vi väl medvetna om att utbudet är knapert. I de studier som finns uppstår ditt namn i ett flertal av dem, därför anser vi att när det kommer till adoptionsforskning är du något av en expert. I vår studie har vi valt att studera projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (VAHKE), vi har också valt att studera din egen forskning Den processartade adoptionsrådgivningen. Vi undrar därför om du skulle vilja ställa upp på en expertintervju? Under intervjun skulle vi vilja veta mer om ditt deltagande i VAHKE- projektet och vad du har för tankar kring projektet överlag. Vi skulle också vilja ställa frågor angående din egna forskning som behandlar temat om adoptionsrådgivares kunnande. Därtill skulle vi vilja höra dina personliga åsikter om adoptionsrådgivares utbildningar och fortbildningar. Vi vill dock poängtera att man inte kommer kunna vara anonym i studien, eftersom expertintervjun fungerar som en fortsättning till de projekt som du har medverkat i.

Intervjutillfället

Expertintervjun skulle ske via Zoom och pågå max 1.5 timme.

Intervjun kommer transkriberas och analyseras. Vi kommer utföra en innehållsanalys vilket betyder att det centrala innehållet kommer tematiseras och kategoriseras för att kunna framställas i studiens resultatdel.

Förslag på intervjutillfälle

17.12

20.12

3.1-7.1

Intervjufrågornas teman

Hurdan utbildning har adoptionsrådgivare?

Egen utbildning

Eget deltagande av fortbildning

Fortbildning utgående från VAHKE-projektet
Den processartade adoptionsrådgivningen.

Källor:

Bryman, A. (1997). Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning. Lund: Studentlitteratur

Brantberg, B, Eriksson, P, Haimi-Kaikkonen, A, Montonen, M, Mäkipää, S. & Uimonen, E. (2009) Slutrapport för projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (VAHKE). FSKC Rapporter 7. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Eriksson, P.K. (2007) Den processartade adoptionsrådgivningen. FSKC rapporter 1. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Keen, K. (2002). Kompetens vad är det? Malmö: IDMANS förlag

Repstad, P., (2007) Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap.

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) (2013) Adoptionsrådgivning: handbok för adoptions-

rådgivare Handböcker 2013:21, Social- och hälsovårdsministeriet. Helsingfors: Edita.

Valvira. Adoptiolautakunnan toimintakertomukset 2016-2020.

<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/adoptio>

Bilaga 5: Samtycke

Samtycke

Jag ger mitt samtycke till att uppgifter jag gett kommer att bandas in och användas i denna praktikforskning. Jag försäkrar att forskningens syfte och målsättning har klargjorts för mig tillräckligt väl. Jag förstår att mina uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt men att mitt namn kommer att publiceras. Jag är medveten om att mitt deltagande i studien är frivilligt och att jag har möjlighet att avbryta mitt deltagande.

Deltagarens underskrift:

Plats och datum – underskrift – namnförtydligande

Vi försäkrar att vi har förklarat projektets ändamål och krav för deltagaren i den föreslagna studien.

Forskarnas underskrifter:

Plats och datum – underskrift – namnförtydligande

Plats och datum – underskrift – namnförtydligande

Plats och datum – underskrift – namnförtydligande

Tack för din medverkan!

Bilaga 6: Citaten på originalspråk

Aulikki Haimi-Kaikkonens intervju utfördes på finska. Citaten i rapporten är översatta till svenska. Citaten på originalspråk:

On kaikkea seminaareja, valmennuskursseja ja kaikkea, että me ei olla se ainoa mikä antaa sitä tietoa. Se ei ole niin keskeinen osa neuvontaa kuin tämä muu prosessi, itsensä kanssa työskentely, että se on neuvonantajilla tärkein osa-alue.

Pitää ymmärtää näitä mielenterveydenkulmia. Aika monilla hakijoilla on muun muassa masennustaustaa ja on terapiaa taustalla. Että tunnistaminen ja jotenkin sen asian nostaminen miten se on tärkeä, että on riittävällä tavalla tasapainossa kun lapsi tulee. Ettei voi olla meneillään mitään akuuttia. Toki voi olla taustalla terapiaa, että se on ihan hyväkin asia, se valmentaa myös siihen vanhemmuuten. Sosiaalityöntekijän pitää ymmärtää milloin ollaan siinä kohdassa että voidaan jatkaa adoptioprosessia.

Eihän sosiaalityöntekijä ole valmis kun valmistuu yliopistosta. Sitten vasta alkaa se varsinainen opiskelu. Että sama koskee tietenkin adoptiota.

Kun me ollaan nyt kaikki oltu lapsia joskus. Meillä on joku kokemus siitä.

Sitten sitä eettistä pohdintaa käydään, että mikä adoptio. Onko oikeaa ylipäättänsä että esimerkiksi tuodaan toiselta puolelta maapallolta lapsi tänne? Vaikka se lopputulos on se että päädytään siihen että se on ihan hyvä asia että me halutaan sitä, mutta myös sellaista kriittistä ajattelua.

Voi sanoa että ne kunnat jotka itse hoitavat, että heillä pitäisi olla ymmärrystä että siihen pitäisi satsata. Se on niin kuin se että se edellyttää sitä rahaa, rahasta on sitten aina kiinni.

...että kyllä se on puute sinällään että semmosta, että kuka sitä järjestää? Se on aina sitten oma kysymyksensä.

Litteraturförteckning

Adoptionslagen 22/2012. Justitieministeriet. Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2012/20120022>

Backman, J. (1998). Rapporter och uppsatser. Studentlitteratur.

Brantberg, Bettina; Eriksson, Pia. och Mäkipää, Sanna. (2009). Rekommendationer om tryggheten av adoptionskompetens och stödet till adoptivfamiljer givna av projektet för riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (Vahke).

Bryman, A., Carle, J., & Nilsson, B. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur.

Denscombe, M., & Larson, P. (2004). *Forskningens grundregler: samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Studentlitteratur.

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.

Eriksson, P.K. (2007) Den processartade adoptionsrådgivningen. FSKC rapporter 1. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Eriksson, Pia; Elovainio, Marko; Mäkipää, Sanna; Raaska Hanna; Sinkkonen, Jari & Lapinleimu, Helena. (2015) The satisfaction of Finnish adoptive parents with statutory pre-adoption counselling in inter-country adoptions, *European Journal of Social Work*, 18(3): 412-429, DOI: 10.1080/13691457.2014.933092

https://fskc.webbhuset.fi/Site/Data/2067/Files/PUBL_FORSK_01_2007_Pia%20Eriksson%20FSKC_1-2007_SWE55bd.pdf

Esaiasson, Peter (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Forskningsetiska delegationen (TENK) (2012) *God vetenskaplig forskning och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Forskningsetiska delegationen: Helsingfors.

FSKC rapporter 2009 (red.). Slutrapport för projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (Vahke). Helsingfors: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, 64–90.

https://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/RP_08_2009_Vahke%20slutrapport%20final3235.pdf

HCCH. 1993. *Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption.*

<https://assets.hcch.net/docs/77e12f23-d3dc-4851-8f0b-050f71a16947.pdf>

Hsieh, Hsiu-Fang. och Shannon. Sarah. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research* 15(9): 1277–1288.

https://helsinki.primo.exlibrisgroup.com/permalink/358UOH_INST/qn0n39/cdi_proquest_miscellaneous_68661707 (Hämtad 4.01.2022).

Interpedia. u.å. a. *Adoptionsprocessen.*

<https://interpedia.fi/sv/kansainvalinen-adoptio/adoptio/adoptionsprocessen/> (Hämtad 18.1.2022).

Interpedia u.å. b. *Adoptionsländer.*

<https://interpedia.fi/sv/kansainvalinen-adoptio/adoptio/adoptiomaat/> (Hämtad 18.1.2022).

Keen, K. (2002). *Kompetens vad är det?* Malmö: IDMANS förlag

Kittel, B., Von Ossietzky, C., Rihoux, B. 2009, Interviewing experts. I: Bogner, A., Littig, B., Menz, W. *Research methods series*, Palgrave Macmillan, s.93 – 103

Lunabba, Harry; Westerback, Frida. och Stoor, Torbjörn. (red). 2016. *Uppror i elfenbenstornet: En bok om praktikforskning i socialt arbete.* Helsingfors : Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/230915/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mäkipää, Sanna. (2009). Att sprida adoptionskompetens på fältet. I FSKC rapporter 2009 (red.). *Slutrapport för projektet Riksomfattande utveckling och spridning av god praktik inom området för adoption (Vahke).* Helsingfors: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, 17–30.

https://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/RP_08_2009_Vahke%20slutrapport%20final3235.pdf

Nilsson, Åsa (2000). Kvantitativ innehållsanalys. I: Ekström, Mats & Larsson, Åke, (red.) Metoder i kommunikationsvetenskap. Lund: Studentlitteratur

Rädda Barnen. u.å. *Kina*.

<https://www.pelastakaalapset.fi/sv/vart-arbete-i-finland/adoptioner/internationell-adoptionstjanst-internationellt-barnskydd/kontaktlander/kina/> (Hämtad 14.1.2022).

Repstad, P., (2007) Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap.

Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2017). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: Uudistettu laitos. Tammi.

Satka, Mirja; Kääriäinen, Aino; Yliruka, Laura. och Nousiainen Kirsi. 2016. Universitetsutbildning som utgångspunkt för utvecklandet av forskningsbaserat socialt arbete. I Lunabba, Harry; Westerback, Frida och Stoor, Torbjörn (red.). *Uppror i elfenbenstornet: En bok om praktikforskning i socialt arbete*. Helsingfors : Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/230915/Lunabba_Westerback_Stoor_5_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) (2013) Adoptionsrådgivning: handbok för adoptionsrådgivare Handböcker 2013:21, Social- och hälsovårdsministeriet. Helsingfors: Edita.

Unicef. u.å. *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Valvira. 2021. *Adoptionsnämndens anvisningar*.

<https://www.valvira.fi/web/sv/socialvard/adoption/adoptionsnamndens-anvisningar> (Hämtad 14.1.2022).

Valvira. 2020 a. *Adoptiolautakunnan toimintakertomus*.

https://www.valvira.fi/documents/14444/1170442/Adoptiolautakunnan_toimintakertomus_2020.pdf/bc109a4c-c28f-5502-c2be-433f934de2d3?t=1624877805774 (Hämtad 8.12.2021).

Valvira. 2020 b. *Adoptionsprocessen*.

<https://www.valvira.fi/web/sv/socialvard/adoption/adoptionsprocessen> (Hämtad 14.1.2021).

Valvira. 2020 c. *Internationella adoptioner*.

<https://www.valvira.fi/web/sv/socialvard/adoption/adoptionsprocessen/internationella-adoptioner> (Hämtad 18.1.2022).

Valvira. 2019. *Adoptiolautakunnan toimintakertomus*.

https://www.valvira.fi/documents/14444/1170442/Adoptiolautakunnan_toimintakertomus_2019.pdf/2493861b-a508-4e83-d1b6-c66d18ad4d3a?t=1592285755081 (Hämtad 8.12.2021).

Valvira. 2018. *Adoptiolautakunnan toimintakertomus*.

https://www.valvira.fi/documents/14444/1170442/Adoptiolautakunnan_toimintakertomus_2018.pdf/94c9d91f-ac55-71ba-3959-7dc8dcb624e4?t=1564386709635 (Hämtad 8.12.2021)

Valvira. 2017 a. *Adoptiolautakunnan toimintakertomus*.

https://www.valvira.fi/documents/14444/1170442/Adoptiolautakunnan_toimintakertomus_2017.pdf/a92274c5-afc5-af4e-1b11-e6a85b30809f (Hämtad 8.12.2021)

Valvira. 2017 b. *Rätt till egna uppgifter samt tjänster efter adoption*.

<https://www.valvira.fi/web/sv/socialvard/adoption/adoptionsprocessen/ratt-till-egna-uppgifter-samt-tjanster-efter-adoption> (Hämtad 11.12.2021).

Valvira. 2016. *Adoptiolautakunnan toimintakertomus*.

https://www.valvira.fi/documents/14444/1170442/Adoptiolautakunnan_toimintakertomus_2016.pdf/da8bee93-6dca-2d44-c681-c4179cd94906 (Hämtad 8.12.2021)

Ziebland, Sue. och McPherson, Ann. 2006. Making sense of qualitative data analysis: an introduction with illustrations from DIPEX (personal experiences of health and illness). *Medical Education* 40(5): 405–414.

Østbye, Helge (2004). *Metodbok för medievvetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi